

POMEMBNA SEJA OK ZKS V KOPRU

0 vlogi in nalogah komunistov v podjetjih

V četrtek, 2. avgusta, je bila v Kopru seja Okrajnega Komiteja ZKS, na kateri so obravnavali stanje podjetij v koprskem okraju in s tem v zvezi razpravljali tudi o uspehih in pomanjkljivostih delovnih kolektivov. Glede raznih še obstoječih pomanjkljivosti, ki zavirajo hitreje izpolnjevanje družbenega plana ter vseskozi dosledno izvajanje naše nove gospodarske politike (zvišanje in rentabilnost proizvodnje, stabilizacija tržišča ter postopno znižanje cen in s tem zvišanje življenjske ravni), so člani okrajnega komiteja poudarili važno nalogo, ki jo imajo pri tem predvsem vsi komunisti v naših podjetjih. Njih aktivna vloga v upravnih odborih in delavskih svetih ter v sindikalni organizaciji bi se morala močneje čutiti, posebno pa še vloga osnovnih organizacij ZK v podjetjih, ki bi morale redno in več razpravljati o perečih gospodarskih in političnih vprašanjih v podjetjih in v širšem merilu. V razpravi so poudarili, da komunisti ponekod premalo vedo, kaj se v njihovem podjetju dogaja, ter da o perečih gospodarskih vprašanjih prično razpravljati šele, ko postane položaj v podjetju iz tega ali drugega vzroka kritičen. Temu pa so kriva deloma tudi vodstva podjetij, ki delavskim svetom in upravnim odborom čisto prikrivajo realne podatke o stanju v podjetju. Zato pa se morajo osnovne organizacije v podjetjih ter delavski sveti aktivneje zavzemati, da bodo stalno na tekočem o vsem, kar se v podjetju dogaja. Za to važno nalogo pa je v prvi vrsti potrebna višja ideološka in politična zavest delavstva ter njih večje ekonomsko znanje, da bodo bolje razumeli proizvodni proces v svojem podjetju ter njegovo mesto v naši splošni gospodarski politiki.

Na seji so med drugim sklenili, naj vsi občinski komiteji, s pomočjo okrajnega, v najkrajšem roku izvedejo temeljito analizo stanja tudi po vseh manjših podjetjih v okraju, o rezultatih te analize pa naj zatem v vsakem konkretnem podjetju temeljito razpravljajo tamkajšnje osnovne organizacije ZKS. V zvezi z nujnim dvigom idejne ravni ter ekonomskega znanja delavstva v samoupravnih organih podjetij so predlagali, naj bi okrajni sindikalni svet organiziral v okrajnem merilu posebno sindikalno šolo, skozi katero bi šlo večje število članov organov delavskega samoupravljanja. Pa tudi Ljudske univerze in »Svobode« bi morale tu več storiti. Poudarili so tudi, da bi morale imeti osnovne organizacije ZKS po podjetjih več zanimanja za delo sindikalne organizacije, ter za aktivizacijo žena in mladine, ki je je v okraju zaposlene več kot v republiškem povprečju. Najboljše iz njihovih vrst bi morali v znatno večjem številu uvrščati med člane ZK. Število delavcev, ki se udeležujejo v družbenih organizacijah izven podjetij, je še vedno premajhno. Razen tega bi se morali delavci bolj zanimati tudi za razvoj naše vasi in kmetijstva ter s svojim vplivom več pomagati naprednim silam na vasi pri izvajanju naše gospodarske politike.

S temi vprašanji je bila tesno povezana tudi druga točka seje okrajnega komiteja, na kateri so razpravljali o izvajanju družbenega plana. Kot je uvodoma poudaril sekretar Albert Jakopič, so do-

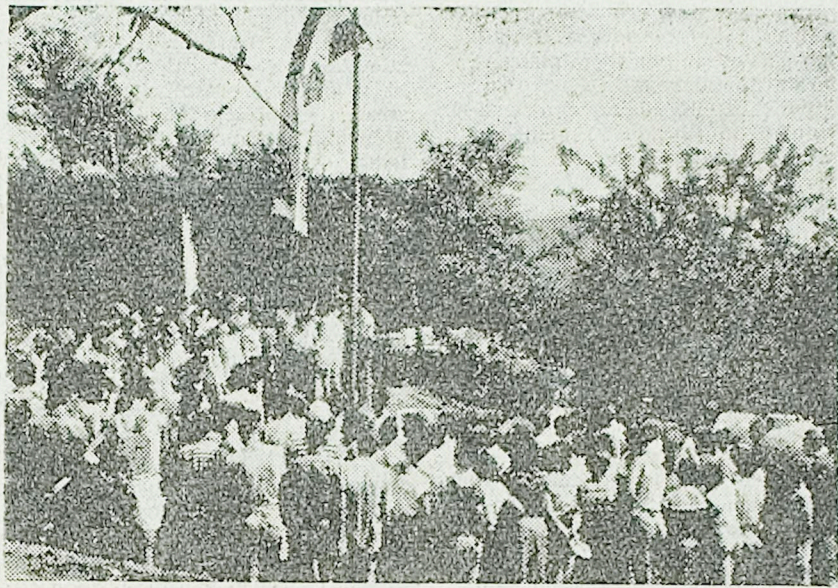
sedanji rezultati naše gospodarske preusmeritve v celoti pokazali, da nam je že uspelo zaustaviti nadaljnje naraščanje cen. Vendar se komunisti kot avantgardna sila v podjetjih, niso povsod dovolj zavzemali, da bi šli dalje od tega, da bi cene pričele padati in da bi se standard zboljšal. Niso se dovolj borili, da bi se v celoti dosledno izvajala gospodarska preusmeritev, ki je bila po posvetovanju pri predsedniku Titu večkrat temeljito določena in konkretizirana tudi na okrajnih političnih in družbenih forumih, tako na okrajnih konferencah ZKS in SZDL. Zato morajo osnovne organizacije — in kolektivi v celoti — aktivneje poseči v borbo za zvišanje in zboljšanje storilnosti dela in proizvodnje, ter za dosledno izvajanje linije rentabilnosti v vsakem podjetju. Organi okrajnega ljudskega odbora pa naj mesečno ugotove vse osnovne pokazatelje za vsako podjetje, ter kolektiv in osnovno organizacijo pravočasno opozarjajo na njihov položaj. Na seji okrajnega komiteja so tudi poudarili, da je treba temeljite analize izvršiti v vseh podjetjih, tudi v takih, ki so družbeni plan v prvem polletju izpolnili ali delno celo presegli, da bi tako odkrili vse notranje rezerve in realne možnosti vsakega podjetja, ter čimprej nadomestili izpade družbenega plana v polletju v nekaterih podjetjih v okraju. Treba je namreč mobilizirati vse naše sile in notranje rezerve, da bi družbeni plan čimprej dosegli ter do konca leta po možnosti tudi presegli.



Televizijski sprejemnik, ki ga je izdelal Inštitut za elektrovezve v Ljubljani

V soboto dopoldne so na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani odprli III. mednarodno razstavo radia in telekomunikacij. Slovesnosti so se udeležili predsednik Izvršnega sveta LRS Boris Kraigher, podpredsednik Viktor Avbelj, predsednik MLO dr. Marijan Dermastja, predstavniki JLA in drugi gostje. Razstavo je odprl član Izvršnega sveta Tone Fajfar.

Razen domačih podjetij so zastopana tudi mnoga inozemska podjetja iz 8 držav, razstava pa je predvsem posvečena televiziji in tako s svoje strani prispeva k širšemu spoznavanju te najsodobnejše pridobitve elektrotehnike prav v času, ko smo tudi pri nas začeli televizijo intenzivneje uvajati. Ob tej priložnosti lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da naša podjetja kljub hitremu tempu razvoja telekomunikacij v bolj razvitih deželah, uspešno tekmujejo s svojimi licnimi in kvalitetskimi izdelki. Na razstavi lahko vidimo razen preciznih in kompliciranih električnih aparatov namenjenih zdravstvu, industriji itd., tudi doma izdelane televizijske sprejemnike, opremo za televizijski studio, snemalne in oddajne priprave in podobno.



V vrsti pred velikim kotlom, polnim dišeče »paštasute«, čakajo mladi brigadirji na svoj nedeljski opoldanski obrok hrane

DELO NA MLADINSKI CESTI V BRKINIH MOČNO NAPREDUJE

Zadnja izmena

Kipeče življenje — to je prvi vtis, ko pride človek na obisk k mladim brigadirjem — graditeljem brkinske ceste. Po strogo razdeljenem dnevnem redu se vrstijo delo in jelo, zabava in počitek — in trije tedni kar švignejo mimo — pravijo mladi udeleženci te velike delovne akcije.

Cesta se po solidni in sodobni trasi venomer podaljšuje in je le škoda, da bo poletje in s tem pozitiven skoraj mimo. Te dni je prišla na cesto zadnja izmena — prišli so Mariborčani, Ptujčani, Ljubljancani, Postojnčani, Pivčani, mladina iz Ilir-

ske Bistrice in Nove Gorice ter Novomeščani. Na cesti je zdaj skupaj z mladinci iz hrvatske Istre (pulskega okraja) okrog 270 brigadirjev.

Kako delajo? Treba je povedati, da so se vrgli na delo z velikanskim elanom in neverjetno presegajo norme, čeprav so te postavljene popolnoma realno — na podlagi norm, za vse druge delavce na podobnih objektih in delih. Posebno so se že spočetka odrezali mladi Istrani — od vsepovsod so, največ pa iz Pulja, Bui, Labina, Rovinja in Poreča. Sami delavski sinovi rudarjev, cementarjev itd., so že n delo prinesli žuljave roke in velike delovne izkušnje. Imajo svojo brigado »Vladimir Gortan«. Brigada je zaradi stalnega preseganja norm že kaj kmalu postala udarna. Povprečno presegajo mladi istrski brigadirji norme za okrog 80 odstotkov na posameznika. Pravijo, da ne bodo šli domov drugače kot trikrat udarni.

Seveda tudi drugi nočejo zaostajati za njimi in jih skušajo pri delu dohiti. Hudo je sicer nositi vse obvezane roke zaradi krvavih žuljev — pa kaj to, da le ni lastna četa in brigada osramočena! Tako so Ljubljancani (IV. brigada, ki se je minuli teden poslovila) v zadnjem tednu presegali norme že kar za 113 odstotkov in odšli domov dvakrat udarni in enkrat pohvaljeni! Prav tako je bilo z mladimi Celjani (I. celjska brigada), Mariborčani (I. mariborska) pa so bili celo dvakrat udarni in dvakrat pohvaljeni. Se prav posebej pa pravijo, da zasluži pohvalo njihov komandant, mladi učitelj Borut Hari, ki je v svoji brigadi vpeljal najboljšo organizacijo dela, pa tudi sicer je bil vzgled dobrega mladinskega voditelja. Povprečno so mariborčani presegali norme dela za 89 odstotkov na posameznika.

V nedeljo popoldne je bil pred starim premskim gradom sprejem zadnje izmene mladincev iz vse Slovenije. Ponosni so se poslovili dosežki graditelji, vedri in zadovoljni so se vrnili na svoje domove. Čeprav veselo razpoloženi, so vendarle ob prisrčnem slovesu skoraj vsi jokali, tako močno in globoko je bilo doživetje na cesti. Poznanstvo s ceste je skovalo globoke vezi prijateljstva in še okrepilo zavest pripadnosti naši herojski mladinski organizaciji.

Odpravimo predvsem lastne pomanjkljivosti

Odveč bi bilo poudarjati, da so gospodarska vprašanja trenutno najaktualnejša tema razprav v vseh naših organizacijah, organih delavskega in družbenega upravljanja. Vendar se zdi, da so bolj redki primeri, ko bi, zlasti v podjetjih, začeli reševati ta vprašanja pri koreninah. Saj je že naravnost čudovito, kako povsod vidimo napake in pomanjkljivosti drugih, kako lepo znamo to povedati in prepričljivo dokazati tujo krivdo, medtem ko smo pogostoma prav tako prizanesljivi sami do sebe in do negativnih pojavov v svojih podjetjih in ustanovah.

Prav zato gadelji zaslužijo ukrepi piranske občine, da spregovorimo o njih. Za zadnjo sejo občinskega ljudskega odbora so namreč pripravili temeljito analizo, ki je posredovala vsem odbornikom jasno sliko o stanju na področju občine. Analiza zajema vse od družbenega upravljanja do proizvodnosti dela in negrajevanja, od dela upravnih organov do gospodarskega pregleda v industriji, kmetijstvu obrtništvu, izpolnitve družbenega plana, trgovskega poslovanja, cen itd. Prav gotovo je to najpopolnejši pregled, ki ga je kdajkoli naredil kak občinski odbor. Pregled brez olepšavanja in izgovorov, z jasno določenim namenom: poskrbimo predvsem, da bo pri nas vse v redu. In tako je med drugim tudi večna nova tema o življenjskem standardu postavljena na pravilno osnovo.

Popolnoma razumljivo je, da se ne moremo na tem mestu spuščati v podrobnosti in navedjati, kaj vse je pokazala analiza, počenši od lagodnega odnosa do »objektivnih« težav, ki imajo prav pogostoma vse preveč subjektivnega v sebi, do slabe organizacije, zviševanja prejemkov v podjetjih ob istočasnem zmanjšanju proizvodnosti in temu podobno. To za zdaj tudi ni bil naš namen. Veliko večjega pomena je namreč dejstvo, da so s to analizo jasno določene naloge tako za upravni aparat kot za organe delavskega upravljanja in ves politični aktiv na področju občine. Torej mobilizacija vseh sil za odpravo pomanjkljivosti.

Z delom so že začeli. Rezultate analize proučujejo na sejah osnovnih organizacij ZK in SZDL, na sejah, ki jih sklicujejo za posamezne panoge (gostinstvo, trgovina, obrt itd.) v podjetjih in organih delavskega in družbenega upravljanja ter sejah sindikalnih podružnic. Obenem so začeli izvajati tudi operativne posege, kjer je bilo najbolj potrebno. Začeli so z revizijami v podjetjih, razrešili dolžnosti 6 direktorjev podjetij in naredili še druge podobne ukrepe.

Začeli so torej temeljito. Sodelovanje velikega števila državljanov pri vseh teh ukrepih pa daje jamstvo, da bodo tudi uspeli. Medtem pa je lahko primer Pirana za zgled vsem drugim občinskim odborom, ki se borijo z bolj ali manj enakimi vprašanji, da prav tako proučijo problematiko svojega področja in učinkovito ukrepajo, kjer to razmere zahtevajo.

Sprejem POSVETU

Priprave za londonsko konferenco o suezskem vprašanju so v središču svetovne pozornosti. Pobudnici sta Velika Britanija in Francija, ki sta bili seveda najbolj »prizadeti« z egiptovsko nacionalizacijo suezske družbe. Konferenca, na katero so povabili 24 držav, se bo začela 15. avgusta v Londonu. Doselej je sprejelo povabilo 12 držav, med njimi ZDA, Japonska, Italija, Holandska, Nova Zelandija, Perzija, Etiopija, Indija in druge.

Medtem ko poskušata Velika Britanija in Francija z različnimi sankcijami prisiliti Egipt k umiku, se iz dneva v dan večja podpora svobodoljubnega sveta suverenemu sklepu Naserjeve vlade. Vse arabske države so na strani Egipta, prav tako pa tudi Sovjetska zveza, Indija, LR Kitajska in še vrsta drugih držav. Petrolejski delavci v Siriji so zapretili, da bodo preprečili pretok nafte po britanskih in ameriških naftovodih na sirijskem ozemlju, indijski pristaniški delavci pa prete za bojkotom britanskih ladij v indijskih pristaniščih.

Sovjetsko-japonska mirovna pogajanja so se zataknila na teritorialnih vprašanjih. Gre za Južni Sahalin in Kurilske otoke, torej za ozemlje, ki ni ne rusko ne japonsko. Na tem področju je namreč že od pamtliveka naseljeno eskimsko pleme Ainu. Japonska odločno zahteva vrnitev otokov Kunaširu in Irutup, medtem ko Sovjetska zveza govori le o otokih Haborjama in Šikotan kot zadnji točki popuščanja. Ker sta si stališči povsem nasprotni, je težko pričakovati, da bo prišlo na teh pogajanjih do sporazuma. Moskovska Pravda je v zvezi s pogajanjem objavila članek, v katerem opozarja na obojestranske koristi, če bi prišlo do normalizacije odnosov. Pravda poudarja, da bi lahko takoj po normalizaciji odnosov prišlo do sklenitve sporazuma o trgovini in plovbi ter trgovinskega plačilnega sporazuma. V prihodnjih petih letih — piše časnik — bi lahko trgovinska izmenjava med obema deželama dosegla 1300 milijonov rubljev.

Potrebna je dosledna mednarodna kontrola nad razoroževanjem in oboroževanjem posameznih držav. Tako je izjavil sovjetski obrambni minister Zukov v intervjuju dopisniku New York Timesa. Glede sistema nadzorstva nad razorožitvijo, ki so ga predlagale ZDA, je Zukov izrazil prepričanje, da bi letalska inspekcija v bistvu prispevala k razvoju obveščevalne dejavnosti, kar bi neogibno privedlo do še večjega medsebojnega nezaupanja in sumničenja med ZDA in ZSSR. To vprašanje je treba rešiti z mednarodno kontrolo in s prepovedjo atomskega in vodikovega orožja.

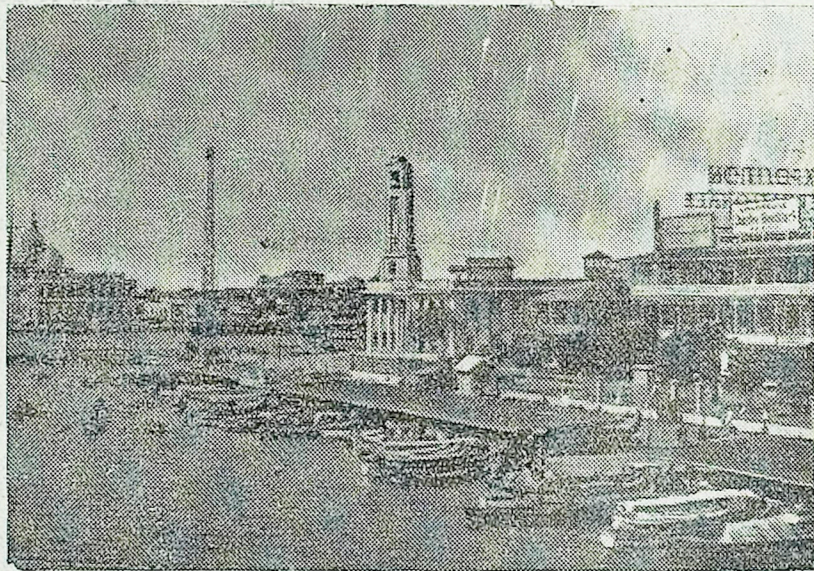
Na vprašanje, ali ne odraža sovjetsko zmanjšanje oboroženih sil

težnjo po čedalje večji vlogi jedrskega orožja v moderni vojni, pa je Zukov odgovoril, da lahko taka razlaga izvira samo od ljudi, ki so sovražno razpoloženi do ZSSR ali pa popolnoma pristranski.

Rehabilitacije tudi na Poljskem. CK Poljske delavske partije je objavil sporočilo, da so rehabilitirali tri ugledne bivše funkcionarje, Gomulko, Spihalskega in Klisko. V sporočilu je rečeno, da so jih obtožili po krivem in da imajo pravico biti člani partije.

Bivšega glavnega tajnika CK Poljske delavske partije Gomulko, bivšega obrambnega ministra generala Spihalskega in Klisko so izključili iz CK 14. novembra 1949. Obtožili so jih, da so pripomogli, da so se v stranko vrinili tuji elementi.

Predsednik ZDA Eisenhower je poslal novo poslanico sovjetskemu ministrskemu predsedniku Bulganinu. V njej ga poziva na sodelovanje, da bi uresničili ideje lanske ženevske konference štirih velikih. Eisenhower pozdravlja sovjetski sklep o zmanjšanju oboroženih sil, vendar meni, da je to premalo, čeprav so tudi ZDA storile podoben korak. Po Eisenhowerjevem mnenju bi bilo nujno potrebno upostaviti sistem kontrole in tako pospešiti razorožitev v najširšem obsegu. Ameriški predsednik je nato ponovil staro ameriško stališče glede letalske kontrole in vzporednega reševanja nemškega vprašanja z vprašanjem razorožitve. Čeprav ne gre za nič novega, je vendar v Eisenhowerjevem pismu precej dobre volje, da se položaj kljub različnim stališčem ne bi zaostiril in da bi se še v naprej prizadevali doseči sporazum. Če se bo pokazalo, da so dane realne možnosti za mednarodne akcije — je zaključil svoje pismo Eisenhower — vas bom o tem obvestil neposredno, ali pa preko ustreznih organov OZN.



Pogled na Port Said; na levi palača družbe Sueškega prekopa

Bivšega predsednika iranske vlade Mosadika so izpustili. Kakor je znano, ga je pred tremi leti strmo glasil državni prevrat generala Zahedija. Čeprav je že prileten in rahlega zdravlja, je Mosadik odšel tri leta težke ječe, na kolikor ga je obsodilo posebno vojaško sodišče. Malo pa je verjetno, da bi Mosadik, ki je bil nekoč ena najpomembnejših osebnosti na Srednjem vzhodu, imel še kakšno pomembnejšo vlogo v svoji državi.

Pred enajstimi leti je padla prva atomska bomba na obljubeno ozemlje. Žrtvi sta bili japonski mesti Hirošima in Nagasaki. Na desetisoče ljudi je izgubilo življenje, posledice pa nosijo tudi tisti, ki so ostali živi in njihovi potomci.

Na Japonskem so ob tej žalostni obletnici organizirali vrsto kome-moracij. V Hirošimi se je udeležilo žalne svečanosti 200.000 oseb, ki so sprejele resolucijo, naj odstranijo z obličja zemlje strahote atomskih bomb. V Tokiju se je istega dne začela mednarodna konferenca za boj proti uporabi atomskih in vodikovih bomb.

Novih 100.000 ton aluminija letno

Prejšnji teden so predstavniki vlad FLRJ, ZSSR in Demokratične republike Nemčije podpisali v Moskvi sporazum o skupnem sodelovanju pri izgradnji kombinata industrije aluminija v Jugoslaviji. Sporazum predvideva, da bo ta kombinat, ki ga bomo začeli graditi že letos, proizvajal 100.000 ton aluminija letno. Vladi ZSSR in DR Nemčije bosta sodelovali pri izgradnji prvega dela kombinata in hidrocentral zanj ter pri razširitvi proizvodnje boksita, sode in katodnih blokov, da bo čim prej dosežena proizvodnja 80.000 ton aluminija letno. Prvi del gradnje bo predvidoma zaključen leta 1961. V ta namen sta sovjetska in vzhodnonemška vlada priznali dolgoročni kredit v znesku 700 milijonov rubljev, to je 175 milijonov dolarjev proti 2% letnim obrestim. Dolg bo Jugosla-

vija plačala v obliki aluminija, ki ga bo proizvajal kombinat in z valjano pločevino iz aluminija.

Sovjetska vlada bo na račun tega kredita dobavila Jugoslaviji ustrezno količino pšenice, denar od njene prodaje pa bomo porabili za financiranje notranjih izdatkov za gradnjo omenjenega kombinata.

Vladi ZSSR in DR Nemčije bosta dali Jugoslaviji tudi posojilo za gradnjo drugega dela kombinata; vendar pa bodo čas in višino kredita določili kasneje. Dali bosta tudi licence in brezplačno tehnično dokumentacijo, ki je potrebna za organizacijo proizvodnje, zagotovili bosta nabavo opreme, nudili tehnično pomoč med graditvijo, montažo opreme ter sodelovali s svojimi organizacijami pri poskusnem pogonu podjetij.

Dobljeno posojilo nam bo omogočilo boljše izkoriščanje naravnih bogastev naše države, predvsem boksita in cenene električne energije, ki sta osnovi za razvoj industrije aluminija.

Ob tej priložnosti je jugoslovanska delegacija podpisala z vlado ZSSR tudi protokol o uporabi 40 milijonov dolarjev iz neuporabljene dela pred časom sklenjenega investicijskega kredita v SZ. Ta sredstva bomo uporabili za dobavo investicijske opreme za izvedbo melioracijskih del v žitornih predelih Jugoslavije in za nabavo opreme za potrebe kmetijstva. Protokol določa med drugim tudi nabavo opreme za nov rudnik premoga na Kosovu, ki bo imel zmogljivost 2,5 milijona ton lignita letno, ter nabavo šestih potniških letal, dalje nakup opreme za proizvodnjo naite in zvočniškega priblora in nakup druge industrijske opreme važne za gospodarski razvoj naše države.

to olajšalo okrepitev zvez — posebno trgovskih — s Pekingom, pri čemur je treba vedeti, da je kitajsko tržišče izredno potrebno japonski izvozni industriji. Po ureditvi povojnih problemov s Filipini (kar je bilo uspešno rešeno s pristankom Japonske, da izplača Filipinom 550 milijonov dolarjev reparacij in da posojilo v znesku 250 milijonov dolarjev), in po izboljšanju odnosov z Burmo, Ceylonom in Indijo, je Japonska bila logično napotena obrniti svojo pozornost na normalizacijo odnosov z Moskvjo. Japonski je prav tako veliko na tem, da dobi podporo ZSSR za svoj sprejem v OZN.

Na pogajanja v Moskvi so posredno hoteli vplivati tudi Američani, ko so objavili svoj načrt o postopnem umiku svojih čet iz Japonske, kar bi praktično primoralo japonsko vlado, da pohiti z lastno oborožitvijo. Po eni strani bi to povečalo japonske izdatke, po drugi pa bi postavilo Tokio pred novo razpravo z Moskvjo — o pogojih in obsegu japonske oborožitve.

Ne glede na te aspekte je Sigemicu prišel v Moskvo, da čimbolj zadovolji japonske zahteve, vendar pa s temeljno nalogo: da sklene sporazum. S proglasitvijo »elastične politike« je japonski premijer Hatojama ustvaril ugoden položaj, ki bi — pod pogojem seveda, da oba partnerja pokažeta dovolj medsebojnega razumevanja — lahko privedel do odstranitve povojnih težkoč med Sovjetsko zvezo in Japonsko, na kar je bilo treba čakati celo desetletje.

OB NACIONALIZACIJI SUEŠKEGA PREKOPA

Kapitalisti rožljajo z orožjem

Nacionalizacija Sueškega prekopa po mladi egiptovski republiki je na Zahodu povzročila velikanski preplah. Stopnje reagiranja so bile najrazličnejše: od rahlega razburjenja in še dokaj mirnega presojanja položaja pa do najbolj besnih izbruhov, psovanja in groženj — kolikor so pač bili posamezni vladajoči kapitalisti prizadeti. Najhujše razburjenje je bilo v Parizu in Londonu: Francozi so imeli v rokah sedež in vodstvo družbe Sueškega prekopa, Angleži pa skoraj polovico delnic. Upravni odbor družbe je sestavljalo 19 Francozov, 10 Angležev (od teh trije vladni zastopniki), 2 Egipčani in 1 Holanec. Direktor Francoz, uslužbenci tuji — Egipčani so opravljali lahko le težakša dela in gledali, kako se steka denar, ki ga je donášal nji-

hov prekop — v žepu tujih kapitalistov. Ni čuda, če je torej prekipelo in je egiptovsko ljudstvo zantevalo tudi dohodke prekopa zase, da bo z njimi dvignilo svoj življenjski standard, da bo uporabilo težke milijone dolarjev, ki jih prekop vsako leto donáša, za dvig lastne dežele iz gospodarske zaostalosti.

Po podatkih bivše družbe iz leta 1950 je prekop donášal čistega dobička skoraj 10 milijard francoskih frankov, ki so se lepo zlili v žep delničarjev, ne da bi oni zanj le s pratom mignili. Kaj je potem kaj čudnega, če so zdaj mobilizirali ves kapitalistični svet, oziroma ga vsaj skušajo, proti egiptovskemu ukrepu? Seveda pa jim tudi to slabo uspeva.

Vojaški ukrepi so v današnjem času kaj nepopularni. Svet je še vse preveč pod vplivom vtisov iz zadnje vojne in preveč dobro ve za strahotno rušilno in uničevalno moč novega orožja, ki ga je ustvaril vsesplošni tehnični napredek sveta, da bi kar tako šel v novo avanturo — po kostanj v žerjavico za kapitalistične lastnike suezskih delnic. To so menda uvideli tudi Francozi in Angleži — zlasti še zato, ker tudi v zahodnem kapitalističnem svetu ni enotnih pogledov na zadevo in so celo ZDA zelo previdne v svojih izjavah, vse druge države, ki vodijo politiko aktivne koeksistence, pa nacionalizacijo popolnoma odobravajo, ker je notranja zadeva egiptovske države — zato so v Londonu predstavniki treh zahodnih veslesil sklenili, naj o »internacionalizaciji« Sueškega prekopa razpravlja konferenca 24 držav, ki naj bi bila 16. avgusta letos v Londonu. Vse pa kaže, da je ta poteza le bolj časten poizkus umika iz prevelike zaletlosti in poizkus čimbolj častne rešitve prestiža anglo-francoskih imperialistov, vsekakor pa tudi poskus, če se morda vendarle ne bi dalo Egiptu vsiliti nekaj svoje volje. Prijave za konferenco pa od strani povabljenih držav le bolj počasi prihajajo. Tako se še niso odzvale tri najbolj važne države: sam Egipt (ki bo po vsej verjetnosti vabilo tudi odklonil), potem pa še Sovjetska zveza in Indija. Prehitro bi bilo že zdaj govoriti o uspehu ali neuspehu konference — eno pa je: promet skozi Sueški prekop se nemoteno razvija in s tem je konferenci že odbita ost, kar tudi daje slutiti njen polom.

V pomanjkanju drugih sredstev pa kapitalisti v Franciji in Angliji mobilizirajo svoje posebne vojaške enote, zlasti letalstvo in mornarico, mobilizirajo tudi v Egiptu, ki je svoje odločen braniti za vsako ceno, mobilizirajo v vsem arabskem svetu, Sovjetska zveza pa je zaprosila arabske države, če njena sredozemska flota lahko obišče obalo Bliznjega vzhoda dne 15. avgusta letos — dan pred začetkom sklicane mednarodne konference o suezskem vprašanju ...

rb

ZUNANJEPOLITIČNI KOMENTAR JUGOPRESA ZA SLOVENSKI JADRAN

Sovjetsko-japonska pogajanja

Celih enajst let po končani vojni so se v Moskvi začela pogajanja z Japonsko o formalnem zaključku vojnega stanja. Japonska vlada je poslala v Moskvo opolno-močno delegacijo pod vodstvom zunanjega ministra Sigemicu, kar kaže, da v Tokiu močno želijo, da bi bila ta pogajanja, ki trajajo s presledki že nad leto dni, končno uspešno zaključena.

Sepilov in Sigemicu sta se sestala potem, ko so na predhodnem sestanku obeh veleposlanikov v Londonu bila podrobno razpravljena stališča in zahteve obeh vlad. Sovjetsko-japonski sporazum o ribolovu, ki je bil zaključen pred poldrugim mesecem — s pogojem, da bo Tokio do 1. avgusta letos nadaljeval razgovore o obnovitvi diplomatskih odnosov — je končno odprl pot za ureditev osnovnih odprtih vprašanj med obema državama.

Takoj po podpisu sporazuma o ribolovu z ZSSR, je japonski kmetijski minister Iširi Kono obiskal tudi Washington in Ottawa. Ta obisk tolmačijo tako, da Japonska išče tudi na drugi strani Pacifika dovoljenje za ribolov, ker je z moskovskim sporazumom v sovjetskih vodah omejen na ulov 65.000 ton rib. Vendar pa je reševanje vprašanja ribolova bila ugodna

priprava za nadaljevanje pogajanj s Sovjetsko zvezo, in to o vprašanjih, ki so za Japonsko kapitalnega pomena.

Najzapletenejši problem v sovjetsko-japonskih povojnih odnosih izhaja iz spora za otoke, ki jih je ZSSR zasedla v drugi svetovni vojni, lasti pa si jih Japonska. Dejstvo je, da sta po drugih spornih vprašanjih dosegla načelno soglasje že veleposlanika v Londonu, vendar pa je končni uspeh pogajanj odvisen od teritorialnih zahtev. Hruščev je nedavno rekel delegaciji japonskega parlamenta, da bo Sovjetska zveza vrnila Japonski Haborjama in Šikotanske otoke, da pa bo zadržala južni del Sahalina in Kurilske otoke. V Tokiu pa smatrajo, da so za Japonsko ta otoška področja nenavadno važna — strateško in gospodarsko — in zadevne zahteve niso nikdar umaknili.

Drugo vprašanje, ki ni bilo nikoli razčiščeno je to, ali bodo obnovljeni diplomatski stiki pred rešitvijo spornih vprašanj in podpisom mirovne pogodbe, kot je to zahtevala Sovjetska zveza, ali pa bo najprej sprejeta mirovna pogodba in se bodo spori reševali potem? Za Japonce je veliko breme enostranska mirovna pogod-

ba, sklenjena z zahodnimi silami leta 1951 v San Franciscu, katere pa razen tega Sovjetska zveza in LR Kitajska niti ne priznavata. Odtod izvira Hatojamova naloga, s katero je njegova politična grupa celo šla na parlamentarne volitve, za normalizacijo odnosov z ZSSR, kar mu je delno tudi pripomoglo do zmage na volitvah.

Najnovejši dogodki v sovjetsko-japonskih odnosih kažejo, da je bila sprejeta kompromisna pot: diplomatski odnosi še niso vzpostavljeni, vendar pa so že rešena nekatera sporna vprašanja, začela pa so se že tudi pogajanja za sklenitev mirovne pogodbe. Ze na prvem sestanku Sepilova s Sigemicuom je bil dosežen sporazum, po katerem bo Sovjetska zveza vrnila japonski vojne zločince, ki prestajajo kazen v ZSSR. Ostaja torej samo še glavno sporno vprašanje — Sahalin in Kurilski otoki.

V teh pogajanjih sta oba partnerja zainteresirana na ureditvi medsebojnih problemov in vzpostavitvi normalnih diplomatskih in ekonomskih odnosov.

Za Hatojamovo vlado, ki si vse bolj prizadeva izboljšati odnose z drugimi azijskimi državami, je ureditev sporov z Moskvjo vsekakor velikega pomena, ker bi ji

Vnebojvestah

NEW DELHI. Več tisoč Indijcev, živčih v severnem delu Johannesburga, so danes pozvali, naj zapuste svoja prebivališča, sicer bodo kaznovani. Indijci, ki bi morali zapustiti mesto v skladu s predpisi o rasnem razlikovanju, imajo za več sto tisoč funtov nepremičnin. Za to premoženje ne bodo prejeli odškodnine. Odlok o rasnem razlikovanju, objavljen v uradnem listu vlade Južnoafriške unije, je prizadel razen Indijcev tudi ostalo neevropsko prebivalstvo, med njimi mnoge Afrikance in Kitajce.

DAMASK. Sirija in Jordanija sta podpisali sporazum o gospodarski in carinski uniji. Razen gospodarske unije je predvideno tudi svobodno gibanje in delo brez posebnih dovolilnic za državljane obeh dežel na področju obeh držav, ki sta podpisali sporazum.

MOSKVA. Iz Argentine se je vrnilo v domovino nad 1000 sovjetskih državljanov. Ti repatriiranci so prispeli pred dnevi z ladjo v pristanišče Odese. Odzvali so se nedavnemu povabilu sovjetske vlade v tujini živčim sovjetskim državljanom, naj se vrnejo v domovino.

Slabo gospodarjenje, varčevanje na nepravem kraju in še kaj

Tragedija v Reki

Opustošenje v Reki pod Ilirsko Bistrico — Tudi raki v okoliških pritokih skoraj izumrli — Z družbeno lastnino bi morali odgovorneje gospodariti

Minuli teden je doletela vode reke Reke pod Il. Bistrico težka nesreča: nefiltrirane izlake iz tovarne lesovinskih plošč »Lesonit« so v že itak razredčenih ribjih vrstah povzročile pravo opustošenje. Prizadete niso bile samo velike ribe, marveč tudi zarod, kar pomeni, da je Reka skoraj izumrla. Najhujše je bilo prva dva dni, ko je plavalo po površini vse belo mrtvih rib, posamezne, bolj odporne, pa so se še v nedeljo in ponedeljek borile s smrtjo, vendar jim ta ni prizanesla.

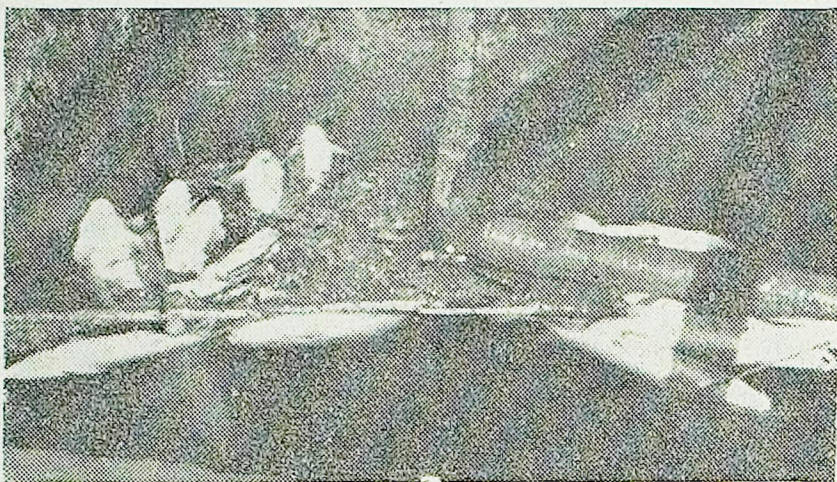
man iščejo klesčarje v Reki. Ohranili so se samo še v okoliških potokih, pa tudi tam jim že grozi uničenje — samo iz drugega vzroka. Tu se moram dotakniti boleče točke: gospodarjenja ribiškega društva v Ilirski Bistrici, ki mu je družba poverila upravljanje z vsemi področnimi sladkimi vodami v mejah koprškega okraja, ker je pač to edino ribiško društvo. Menim, da si tu ni povsem na jasnem o vseh svojih dolžnostih kot upravljalca določene družbene lastnine.

bene lastnine odstreljene divjadi. Zdi se mi tudi — po zbranih podatkih sodeč — da vlada v ribiških vrstah prevelika familijarnost. Saj je bilo že veliko primerov, ko so posamezni ribiči zalotili tega ali onega pri krivolovu — koliko pa je že bilo prijav. sodišču? Če ti član ribiškega društva celo zaloti sina lastnega društvenega čuvaja, ko je z roko lovil ribe ali rake, pa si iz tega ne stori nič in samo skomigne z rameni, potem ni čudno, če gredo stvari tako. Premalo so tudi tovariši ribiči premislili, ko so dovolili splošen lov rakov vsem članom društva. Rake bi bilo potrebno odločno zaščititi vsaj za nekaj let — prva naloga pa bi bila, postaviti poklicnega čuvaja, ki se ne bo bal prijavljati krivolovcev — če so to otroci, pa njihove starše.

Raki so edino še v Pivki na Postojnskem. Pravico izkoriščanja oziroma odlova rakov v tej vodi je Ribiško društvo Ilirska Bistrica odstopilo Ljubljani za letnih 60.000 dinarjev in ti raki gredo vsi v tujino za devize. Pri tem nastaja vprašanje, koliko je društvo storilo za to, da se popravi ribji stalež v tej reki, ki je razmeroma daleč od sedeža. Edina tolažba pri tem je ta, da vsaj zakupnik račjega lova skrbi za stalež in z raki pametno gospodariti.

V Topolcu, vasi pod Ilirsko Bistrico, pa so zaradi omenjenih tovarniških izplakov prizadeti razen rečne faune in flore še tudi ljudje in živina: včasih je bila Reka tako čista, da so jo pili tudi vaščani in živina, zato tudi v vasi ni bilo vodnjakov. Vsekakor bo v zvezi z vsem naštetim treba sprejeti določene ukrepe, da se bo stanje izboljšalo na vseh prizadetih področjih.

rb



Za pregrajo na jezu v Topolcu se ustavljajo poginule ribe

Na srečo je padal v petek dež, sicer bi poginule ribe okužile ves zrak od Ilirske Bistrice preko Topolca in še nižje proti Bitnjam.

Škoda je velika in pravzaprav v celoti še nedogledna. Iz Ljubljane je takoj prišla posebna komisija, ki je pregledala teren in ugotovila stanje, kolikor se je v naglici pač dalo napraviti. Proti tovarni je vložen odškodninski zahtevak pri rednem sodišču, vendar pa »Lesonit« že vnaprej odklanja plačilo odškodnine. Seveda bo zadnje besedo imelo sodišče, ki bo moralo zaslišati strokovnjake in ribiške ter naravoslovne izvedence.

Iztočni kanal iz tovarne bi moral biti že zdavnaj primerno urejen: moral bi biti potrebno dolga in biti opremljen s filtri za čiščenje izplak. O takem kanalu je bilo že od samega začetka obratovanja tovarne v letu 1946 in še poprej veliko govora. Stal bi menda okrog en milijon dinarjev, ki jih pa tovarna ni nikoli imela, marveč je bilo vse skupaj rešeno le polovičarsko. Če bi naše gospodarstvo reševali kompleksno, potem tovarna ne bi smela dobiti dovoljenja za obratovanje, če ne bi bilo ustrezno vsem zahtevam, torej tudi zgrajen popoln sistem čiščenja izplak in zavarovanja bližnje reke pred zastrupljanjem. S tem bi prihranili skupnosti veliko denarja in bi tovarna bila zdaj obvarovana še večje škode — določila zakona so v tem pogledu zelo stroga — med drugim je pred nekaj leti za podobno škodo plačala HC Medvode ljubljanskim ribičem 8 milijonov din odškodnine.

Ta zadnja katastrofa v Reki pa nas spominja pravzaprav škode, ki jo ta voda trpi že nekaj let: polagoma so namreč popolnoma izumrli raki, ki jih je bila ta voda včasih polna in so bili njena velika privlačnost, pa tudi bogastvo. Te atrakcije zdaj ni več in ribiči za-

Ni vse opravljeno in vest mirna, če od časa do časa ribiči vložijo v vodo nekaj zaroda, za kar bistriški trnkarji brez dvoma skrbijo, vendar pa socialistični odnosi v samem društvu in pri vsakem posameznem članu s tem še dolgo niso na taki stopnji, da bi jih lahko res tako imenovali. V tem pa že prednjačijo lovci, ki pravkar tudi v koprskem okraju zaostrujejo vprašanje druž-

Številke govorijo ...

V letu 1953 je bilo na področju sedanjega delovanja Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Kopru 19.993 zavarovancev, ob koncu leta pa že 25.859. Od približno 96.700 prebivalcev v okraju uživa zdravstveno varstvo 62.313 oseb, to je 64,30 odstotkov, kar je približno 2 odstotka več kot je povprečje v LR Sloveniji. Največ zavarovancev je zaposlenih v gradbeni stroki (13,38%), sledita gostinstvo in trgovina (10,42%), nato pa državne ustanove (9%).

V bivšem koprskem okraju je Zavod za socialno zavarovanje investirjal za potrebe izboljšanje zdravstvene službe v letu 1953 nekaj več kot 23 milijonov dinarjev, v letu 1954 nad 47 milijonov, lani pa okrog 88 milijonov dinarjev. Podobne investicije so leta 1955 znašale v bivšem postojnskem okraju nad 2 milijona, v bivšem sežanskem pa nekaj manj od 4 milijone dinarjev.

Na področju celotnega sedanjega koprškega okraja je bilo lani 246.000 ambulantnih pregledov. Največ so zdravniki ugotovili obolenj dihal, in to pri 5.483 bolnikih, 2.785 je bilo poškodb dobljenih pri delu — od teh je bilo 14 smrtnih primerov — obolenj kože in podkožja pa so zabeležili 2.369 primerov. V bolnišnicah se je zdravilo 11.869 oseb.

Lani je bilo 3.190 udeležencev pokojnin. Upravičencev do otroškega dodatka pa je bilo 31. decembra 1955. leta 7.019, ki so prejeli dodatek za 13.203 otrok.

Te številke je pred časom objavila uprava Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Kopru v posebni brošuri. V njej je zelo nazorno prikazano delo zavoda v zadnjih treh letih, to je v razdobju, ko ima vpeljavno samoupravljanje.

ČLANI SZDL!

Naročajte, berite in širite svoje glasilo »Slovenski Jadrani«, ki Vas izčrpno obvešča o vseh važnejših dogodkih

Seja občinskega ljudskega odbora v Divači

RAZPRAVLJALI SO O ZDRAVSTVU, SOCIALNEM VARSTVU IN VARSTVU DRUŽINE

Na zadnji, to je že 9. redni seji občinskega ljudskega odbora so 31. julija razpravljali odborniki divaške občine o raznih gospodarskih, organizacijskih in drugih problemih ter o poročilu Sveta za zdravstvo, socialno varstvo in varstvo družine.

To poročilo je v prvi vrsti podudarilo skrb družbe za vzgojo otrok, ki so pod varstvom države. Le-teh je v divaški občini 68. Pri roditeljih, sorodnikih in pri tujih družinah je od teh 54, drugi so v internatih in mladinskih domovih. Za slednje plačuje ObLO mesečno 112.000 dinarjev oskrbovalnine. Poročilo je tudi omenilo, da je v njihovem območju še nekaj družin, kjer nimajo otroci zadovoljive vzgoje, predvsem zato, ker so starši vdani pijančevanju ali pa delomrznosti. Posledice se kažejo v zdravju otrok, saj je celo nekaj primerov rahličnosti.

Otrok padlih borcev imajo v divaški občini 40. Vsi prejemaajo denarno podporo v zneskih od 1.000 do 5.000 dinarjev na mesec. Dijaikov in vajencev-štipendistov je 33. V tem številu so vključeni tudi tisti, ki so pod skrbstvom države.

Znatne težave so z vključevanjem mladine v razne poklice. V občini je obrt slabo razvita in 28 mladink ter mladincev bi se rado izučilo v mehanični, mizarski in šiviljski stroki. Potrebno bi bilo, da bi domača podjetja sprejemala v uk predvsem tiste, ki imajo najbolj neugodne socialne razmere, večja industrijska središča, predvsem Koper in Izola, pa naj bi uredila primerne vajenske domove z večjo zmogljivostjo kot so sedanj.

Letos se je udeležilo počitniških kolonij že 47 otrok. Število pa se bo do začetka šolskega leta še povečalo.

V občini Divača delujejo tri splošne ambulante: v Divači, Senožečah in v Vremskem Britofu. V njih so v prvih šestih mesecih letos opravili povprečno 590 zdravniških pregledov na mesec. Novembra bo predvidoma zgrajen v Divači Zdravstveni dom, opremo pa bodo nabavili prihodnje leto. V njem bo splošna in zobna ambulanta, lekarna in prostori za sanitarno inšpekcijo. V tej zvezi se postavlja zahteva po takojšnji gradnji stanovanjskih prostorov za zdravstveno osebje.

V živahni razpravi so odborniki predlagali, naj bi vaški krajevni

odbori in tudi prebivalstvo samo posvetilo več pozornosti splošni snagi. Marsikje bi lahko preprečili bolezni, ki jih povzročajo razni odpadki in umazanija okrog stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopj. To zahteva razen zdravstvenih razlogov tudi skrb za kulturnejši videz vasi.

Na tej seji so ustanovili potrošniške svete pri vseh prodajalnah trgovskega podjetja »Timav«, in to v Divači, Lokvi in Kačičah ter potrošniški svet pri divaški mesnici. Odborniki so izglasovali soglasnost k uvedbi krajevnega samopriskupa v Lokvi, Senožečah in v Podgradu pri Vremah; sprejeli so sklep o najetju posojila za preureditvena dela dveh stanovanjskih objektov v Senožečah; potrdili zaključne račune o izvršitvi proračunov bivših občin Divača, Senožeče in Vreme, ter izglasovali dokončno potrditev k zaključnim računom pavšaliranih obrtnih podjetij in kmetijskih združenj za lansko poslovno dobo. Imenovali so tudi novega direktorja Kolodvorske restavracije v Divači in vršilca dolžnosti direktorja Mizarkega podjetja v Senožečah.

— P

URBANISTIČNI NAČRTI MORAJO BITI REALNI!

Na seji sveta za urbanizem občinskega odbora v Pivki so pretesali predlog urbanističnega načrta za mesto. Razen članov sveta in gradbenih strokovnjakov, so seji prisostvovali tudi predstavniki republiškega in okrajnega sveta za urbanizem ter gospodarski in politični predstavniki občine.

Urbanistični načrt predvideva v daljši perspektivi gradnjo strnjene naselja v središču mesta in v okolici. Strokovnjaki so menili, da je načrt preveč obsežen, ker predvideva številne nove gradnje in dokajšnjo razširitev mesta. Predlagali so, naj bi načrt nekoliko popravili v skladu z dejanskimi potrebami ter tako, da ne bi odtegnili obdelave prevelikih površin zemlje.

Urbanistični načrt za Pivko predvideva med drugim tudi gradnjo Zdravstvenega doma, kulturnega doma in stanovanjskega bloka — šestoroka, ki jih bodo predvidoma gradili že prihodnje leto.

J.

BREZALKOHOLNA RESTAVRACIJA V POSTOJNI

Te dni so odprli v Postojni brezalkoholno restavracijo. Potreba po njej je bila že večkrat izražena na številnih šestankih množičnih organizacij, predvsem pa v Društvu prijateljev mladine. Postojnska kmetijska zadruga je vložila v njeno izgradnjo materialna sredstva ter sama prevzela njeno poslovanje. Slovenski otvoritvi so prisostvovali številni predstavniki oblasti in družbenih organizacij ter gospodarskih podjetij. Prostor restavracije so okusno urejeni in so v neposredni bližini gimnazijskega poslopja. Obsegajo zajtrkovalnico in slaščičarno. Zelja številnih obiskovalcev je, da bi bilo njeno poslovanje brezhibno in da bi s cenami ter izbiro uspešno konkurirala podjetjem z alkoholnimi pijačami.

Ština

OBVEZNO CEPLJENJE GOVEJE ŽIVINE IN DROBNICE

V obmejnih krajih vzdolž jugoslovansko-italijanske meje so že ves teden na delu posebne ekipe veterinarjev, ki cepijo govejo živino in drobnico. To je prvo sistematično cepljenje širšega obsega, ki naj prepreči širjenje slinavke in parkljevke. Cepljenje je obvezno in brezplačno tudi za zasebne kmetovalce.

Akcijo bodo zaključili prihodnji ponedeljek. Cepljenje izvajajo po nalogu republiškega veterinarskega inšpektorata, vodijo ga pa okrajni veterinarski inšpektorji s tehnično pomočjo in sodelovanjem občinskih veterinarjev. V ožjem obmejnem področju goriškega okraja bodo cepili skupaj okrog 10 tisoč goveje živine ter 3 tisoč glav drobnice.

ZA NAŠE SADJARJE

Saturnia pyri - nočni pavlinček

Metulja brez posebnih lovskih priprav težko ulovimo. Le redkokdaj si ga lahko nepoškodovanega ogledamo od blizu. Med posebno zanimivimi metulji pa je nočni pavlinček ali saturnia pyri, kot ga imenujemo s strokovnim imenom. Marsikdo ga je videl ob majskih večerih: ima rumenorjavo krila obrobljena z rumeno-beló črto, na njih veliko piko podobno pavjemu očesu — zato ima tudi ime pavlinček. To oko ali pika je v sredini temnomodra in obrobljena z belim ter z rdečerjavimi obročki.

Nočni pavlinček je naš največji nočni metulj, saj meri z razprtimi krili do 15 cm, njegov trup pa 5 do 7 cm. Samice imajo debelejšo telo in so dokaj neokretne pri letanju. Samci pa so odlični letalci in so med kroženjem po sadovnjakih na prvi pogled podobni netopirjem. Kdor je že videl tega resnično hogato okrašenega in lepega metulja mu je ostal v spominu kot prijetno dopolnilo k privlačnosti majskega večera. Vendar pa se za tem estetskim užitkom opazovanja njegovega letanja in lepote skriva njegova senčna stran, to je škoda, ki jo dela na sadnem drevju. Iz odloženih jajčec se v maju razvijejo požrešne gosenice, ki v kratkem času zrastejo do 10 cm. Julija in avgusta napadajo vinske trte, hruške, jablane, češnje in mandeljeva drevesa; lotijo se tudi brstja gozdnih dreves. Te gosenice so svetlo-zelene barve in če se ne pre-

mikajo, ustvarjajo videz cveta, ker ima vsak gosenični kolobar po 8 azurnomodrih bradavic, iz katerih poganjata po dve temni, na koncu odebeljeni in okrog 2 cm dolgi dlaki, ki sta obkroženi z venčkom krajših črnih dlatic. Gosenice imajo rdeče-rjave, z dlakami gosto obrasle noge. Navadno jih najdemo posamično, letos pa smo jih zasledili po 10 na enem drevesu. Obzirajo najprej listje in ko ga popolnoma uničijo se lotijo mladih pogankov. Njihova požrešnost je izredna, zato delajo veliko škodo sadovnjakom. Ko pa popolnoma dorastejo, ali pa jim zmanjka hrane se zabubijo. Pred tem si še izpredejo rjav kokon in ga pritrdijo na skorjo debla.

Vsekakor so gosenice nočnega pavlinčka izredno škodljiva. Nujno je njeno zatiranje. Najbolje je, da jih obiramo z drevja. Če so zaradi goste krošnje dreves težko vidne, moramo posvetiti pozornost temnim izmečkom valjaste oblike, ki dolgi 1 cm, ležijo v večjih množinah pod napadenimi drevesi. Starejše in debele gosenice pa cejo z urevesa že z lahkim tresenjem, mlajše pa se držijo čvrsto. Uničujemo jih ročno ali s škropljenjem s kontaktnimi oziroma želodčnimi insektidi. To delo lahko opravljamo od jeseni do pomladi — če smo zamudili obiranje gosenic — saj so kokoni na drevju, ki je preko zime brez listja, dobro vidni.

AG

Kako upravljamo

Seja občinskega ljudskega odbora Koper Živahna gospodarska dejavnost

Na sobotnem zasedanju Občinskega ljudskega odbora Koper so sprejeli odlok, s katerim so zmanjšali gostinski podjetje: hotelu »Triglav«, »Galeb« in »Turst Ankaran« predvidene obvezne prispevke zaradi izpada turističnega prometa v letošnji sezoni. Hotelu »Triglav« so zmanjšali akumulacijo od 50 na 30%, davek na osnovna sredstva od 2 na 1%, hotelu »Galeb« in gostinskemu podjetju »Turst Ankaran« pa so odpisali akumulacijo in davek na osnovna sredstva. Enake olajšave kot hotelu »Triglav« so priznali tudi podjetju »Zadružni servis«. V razpravi so zavrnili predlog, da bi hotel »Galeb« ob zaključku letošnje sezone zaprl. Predlagali so le izvršitev temeljite analize poslovanja na osnovi upoštevanja uporabljanja vseh notranjih rezerv. Mnenja so bili, da bo to podjetje v prihodnje imelo pomembno vlogo pri povečanju turistične dejavnosti v Kopru in bo analiza omogočila boljše poslovanje. V tej zvezi so odborniki zahtevali, naj se ugotovi dejansko stanje v gostinskem podjetju »Bratstvo«, ki je bilo letos priključeno hotelu »Galeb«. O tem vprašanju so namreč že večkrat razpravljali državljani na sestankih osnovnih množičnih organizacij.

V nadaljevanju seje so odborniki izglasovali odlok o davku na maloprodajni promet. Ta odlok, ki je v skladu z novo zvezno uredbo, določa oprostitve enodotnega davka za nekatere predmete, ki so posebej označeni. Razveljavili so tudi dosedanj občni odlok o prometnem davku z utemeljitvijo, da njegovo višino predpisuje OLO. Odborniki so sprejeli sklep o ustanovitvi manjše obrtne mehanične delavnice, ki bi v Kopru popravljala hladilnike, kompresorje ipd., ter sklep o ustanovitvi trgovine s sadjem in zelenjavo — imenovala bi se »Jagoda« — oskrbovala pa jo bo koprška Kmetijska zadruga. Nadalje so odločili, da se likvidira kot samostojna obrtna delavnica »Stroj« v Kopru s priporočilom priključitve k večji trgovini in razširitve predmeta poslovanja. V tej zvezi so odborniki poudarili, da Koper nujno potrebuje trgovino z ribiškimi, lovskimi in športnimi potrebščinami. Glede dimnikarske obrtne delavnice so bili mnenja, da le-ta ne sme prekiniti s svojim poslovanjem, ker ima vse možnosti, da zaradi požarne varnosti v mestu poveča število zaposlenega osebja.

Občinski ljudski odbor Koper je odobril garancijsko izjavo za nabavo investicijskih kreditov v znesku 3.319.000 din Kmetijski zadrugi Črni kal, ki jih bo dobila za nakup tovornjaka, 800.000 dinarjev Kmetijski zadrugi Koper za nabavo dveh motornih škroplilnic, poslovalnici podjetja Putnik v Kopru kratkoročni kredit v višini pol milijona din za nakup deviz za svoje menjalnice; nadalje da se premoženje KZ Boršt priključi KZ Marzige in Konzumno društvo v Pobjah h Kmetijski zadrugi Čežarji-Pobje.

Odborniki so tudi sprejeli sklep o ukinitvi štiriletnje šole v Podpeči ter o prešolanju otrok v šolo v Loku, ki bo v prihodnjem šolskem letu imela namesto ene, tri učiteljske moči.

Ob zaključku seje so spremenili predmet poslovanja tovarni »Partizanka« (bivša »Istra« v Kopru), ki bo z novonabavljenimi stroji za obdelavo plastičnih snovi izdelovala nove predmete (nylon ščetke), ter o spremembi dejavnosti gradbenega podjetja »Prvi maj«. Odslej bo to podjetje razen gradbenih del opravljalo tudi mizarska ter trgovska in prevoze gradbenega materiala. Podjetju »Prvi maj« bo priključen kamnolom v Elerjih. Tega je doslej upravljala KZ Skofije. S tem se bo znatno povečala proizvodnja in izvoz obdelanega kamna.

Ob zaključku seje občinskega ljudskega odbora so sprejeli tudi nekaj predlogov komisije za imenovanja.

Nadaljevanje

POMEMBEN TEHNIČNI IZUM DO-MAČEGA STROKOVNJAKA. V Gabrovici na Krasu so te dni spustili v pogon novo progovno zaščitno stikalo za daljnovode jakosti 10 kilovoltov. Novo progovno stikalo je izumil tehnični vodja podjetja »Elektro Gorica« v Gorici Peter Kranjc. Izdelali so ga v lastni elektromehanični delavnici v Desklah, le ustrezne odlitke so odšli v Goriških strojnih tovarnah in livarnah. Poskus naprave je popolnoma uspel.

KONGRES STROKOVNJAKOV ZA CESTE. Na Bledu bo od 23. do 28. septembra III. kongres jugoslovanskih strokovnjakov za ceste, na katerem bodo razpravljali o aktualnih zadevah projektiranja, gradnje in vzdrževanja cest. Na kongresu bodo imeli 40 strokovnih referatov.

Kako bi v tem primeru upravljal ti?

Sodeč po dosedanjem sodelovanju tovariša Josipa Suligoja iz Bač pri Modreji z našo rubriko »Kako upravljamo«, je tov. Suligoj vreden in dober upravitelj. Ker je njegov odgovor na zadnji opisani primer nepravilnega gospodarjenja v podrubriki »Kako bi v tem primeru upravljali ti?« zdaleka najboljši, smo se odločili objaviti samo njegov odgovor, ki je kajpak nagraden, in se glasi:

Ko človek čita o nepravilnostih v podjetju A, dobi takoj vtis, da je bil direktor ali pa kdo drugi — v kolikor direktor ni dal pobude za nakup strojev pri prizadetem privatniku — osebno zainteresiran pri nabavi mehanične delavnice in

da je verjetno imel pri tem tudi določene osebne koristi. Vprašanje je tudi, če je bilo podjetje pooblašeno, da si osnovna sredstva nabavi pri privatniku namesto v socialističnem sektorju.

Sum glede poštenosti direktorja in nerazumljiva ravnodušnost ustanovitelja podjetja A, ki je o namestitvi mehanične delavnice moral biti obveščen (verjetno je bil to občinski ljudski odbor), še povečuje dejstvo, da v komisiji, ki je ocenjevala vrednost nabavljenih strojev razen direktorja ni bilo nobenega strokovnjaka, kar je vsekakor nepravilno. Če bi komisijo sestavljali strokovno sposobni, vestni in nepristranski cenilci, prav gotovo ne bi prišlo

do preplačila ali vsaj ne v taki meri, da bi bili stroji dvakrat plačani.

Izgovor, da ni bilo strokovnjakov, ki bi stroje montirali ne drži; če teh res ni bilo v podjetju samem, bi jih bili morali poiskati drugod pri kakem drugem tovrstnem podjetju. Lahko pa bi se s prodajalcem tudi pogodili, da mora sam poskrbeti za namestitve strojev v podjetju. Montažo bi verjetno lahko izvršili tudi tisti delavci, ki so popravljali direktorjev motorni čoln, za kar je prav tako potrebna določena strokovna sposobnost.

Zdi se mi, da je bil pri vsem tem preveč pasiven tudi ves delovni kolektiv, ki bi moral na kak način posredovati, saj direktor ne bi smel biti neomejen gospodar, pa četudi je bilo podjetje še v izgradnji in še ni imelo svojega delavskega sveta. Lahko bi kdo izmed delavcev direktorja opozoril na nepravilnosti, ali pa bi o tem obvestil pristojni ljudski odbor, ki bi moral zadevo preiskati in ukreiniti vse potrebno. Storjene napake so bile dovolj velike, da bi bila upravičena odstavitev direktorja z njegovega položaja. Tudi šef računovodstva ni brez krivde, ker je dopuščal, da se troši delovna sila in material za popravilo direktorjevega čolna, ter je take stroške priznaval za zakonite in jih plačeval s sredstvi podjetja.

Največja pomanjkljivost pa je bila po mojem mnenju v tem, da se je ustanovitelj podjetja oziroma pristojni ljudski odbor za njegovo delo in razvoj premalo zanimal, ker bi opisane nepravilnosti lahko že takoj v začetku zavrli ali morda celo preprečili. Čim tesnejši stiki med gospodarskimi organizacijami in ljudskimi odbori so v vsakem primeru koristni, tembolj potrebni pa so takrat, ko je podjetje še v izgradnji in nima še izvoljenih organov delavskega samoupravljanja. S tem, da je občina izdala odločbo o ustanovitvi nekega podjetja, svoje naloge še ni opravila. Dolžnost gospodarskih organov ljudskega odbora je, da se za rast podjetja stalno zanimajo, nadzirajo, pomagajo in svetujejo, dokler podjetja ne izročijo v upravljanje delovnemu kolektivu.

Člani organov družbenega in delavskega samoupravljanja, berite in širite Vaš list »SLOVENSKI JADRAN«

Bilo bi prav . . .

... če bi kmetijske zadruge posnemale KZ-Podgrad, kjer so zaščitna sredstva za zatiranje kloradnega hrošča stehali v kilogramske vrečke in na ta način preprečili, da bi se sproti na isti tehnični tehtali živila in stupena zaščitna sredstva. Na ta način so poskrbeli tudi za trajnejšo učinkovitost teh zaščitnih sredstev, ker so preprečili izhlapevanje strupa, ki je pri večkratnem odpiranju večjih vreč zelo veliko.

... če bi bili nekateri uslužbenci Zavoda za socialno zavarovanje v Kopru do strank bolj prijazni in uslužni.

... če bi upravni odbor podjetja Kruh-pecivo v Kopru na eni prihodnjih sej obravnaval vprašanje pravičnega odnosa do strank tako, da v bodoče nekatere poslovalnice podjetja ne bi več skrivale kruha namenjenega za prodajo.

... če bi hišni svet novih blokov v Škočjanu kmalu začel delovati, ker bi bilo to v korist stanovalcev.

... če bi trgovsko podjetje »Zadružnik« iz Sežane — ki oskrbuje s kmetijskimi potrebščinami skoraj vse področje našega okraja — imelo vsaj enega kmetijskega strokovnjaka, ki bi nakupovalcem dajal potrebna navodila o uporabi nakupljenega blaga. Kaj verjetno je, da ne bi v tem primeru podjetje namesto bakrenega lendarja za prašenje krompirišč okuženih s kloradskim hroščem prodalo svinčenega arzenata.

... če bi nekateri uslužbenci Okrajnega vodstva v Kopru bolj vestno opravljali svojo dolžnost, ker jim tako ne bi bilo potrebno tri do petkrat popravljati iste napake.

... če bi Okrajna zadruga zveza v Kopru in Kmetijske zadruge v Brkinah posvetile več skrbi negovanju sadovnjakov v tem področju, ker je od 539 ha sadovnjakov več kot 30% nenegovanih.

... če bi Občinski ljudski odbor Pivka poskrbel za boljše izkoriščanje zemljišne splošne ljudskega premoženja, ki ga je v tej občini veliko.

... če bi podjetje Fructus iz Kopra bolj skrbelo za kvalitetnejše delo hladilnice v Dekanih, to je, če bi delali poskuse z vskladičenjem manjših količin povrtnin in sadja.

... če bi se kmetijska zadruga Dolane, ki vključuje le 10% kmetovalcev, ozrla po sosednji kmetijski zadrugi Bače, ki ima vključenih 83% kmetijskih gospodarstev.

... če bi uprava Kmetijske zadruge Sečovelje skušala odpraviti nepravilnosti v njihovi pekarni, predvsem pa če bi se pozanimala, kako je z iztržki od privatne peke kruha.

... če bi v »Delavski restavraciji« v Kopru prepovedali nezaposlenim osebam vstop v kuhinjo.

... če bi Občinski ljudski odbor v Ilirski Bistrici poskrbel za arondacijo državnih posestev, kajti državno posestvo Mala Bukovica ima npr. skupno 402 parceli, od katerih so posamezne oddaljene od gospodarskega središča 6 do 12 km.

... če bi ustanova, ki skrbi za javno razsvetljavo mesta Kopra poskrbela med drugim tudi za to, da bi se neonske svetiljke, ki služijo javni razsvetljavi, pravočasno ugasnile, to je vsaj v času, ko jih nadomešča sonce.

SEMINAR ZA ČLANE POTROŠNIŠKIH SVETOV

Naloge socialistične trgovine

(Nadaljevanje)

Direktor sprejema delavce in uslužbence na delo in jih odpušča, v kolikor ni to pridržano upravnemu odboru. Direktorja imenuje posebna komisija pri občinskem ljudskem odboru na podlagi razpisa. V komisiji je tudi predstavnik podjetja.

Direktorju pomagajo pri izvrševanju administrativnih in knjigovodstvenih nalog razni uslužbenci. Med njimi je najvažnejši računovodja. Brez računovodstva je nemogoče pregled nad finančnim poslovanjem in stanjem podjetja. Računovodja je pri svojem delu vezan na množico raznih finančnih in drugih predpisov; spriči tega mora stalno zasledovati vse gospodarske in finančne predpise. Njegova naloga je, da organizira in vodi knjigovodstvo podjetja. Nastavlja in razrešuje ga izključno upravni odbor in to le s pri- stankom občinskega ljudskega odbora. Zaradi resnosti in važnosti njegovega delovnega mesta ga občinski ljudski odbor zapreže. V manjših podjetjih opravlja računovodja sam vse posle, ki spadajo v njegov delokrog. V večjih podjetjih pa ima v pomoč razne strokovne uslužbence (finančni knjigovodja, materialni knjigovodja, blagajnik, salda-kontist itd.). Pri strokovnem delu je računovodja neodvisen od direktorja.

Večja podjetja imajo posebnega komercialnega referenta ali celo komercialnega direktorja, v manjših podjetjih pa skrbi za nabavo blaga upravnik sam. Če komercialist dobro opravlja svoje delo, je v stalni zvezi z vsemi prodajalnami podjetja in z dobavitelji. Od njegove iznajdljivosti in v veliki meri odvisen uspeh podjetja.

Dalje imajo večja podjetja tajnika ali sekretarja ter potrebno število administrativnih in tehničnih uslužbencev.

Vsi ti uslužbenci z direktorjem vred predstavljajo takoj imenovano upravo podjetja, ki je tehnični organ delavskega sveta.

V trgovinskih podjetjih pa imamo v smislu uredbe o trgovanju ter o trgovskih podjetjih in trgovinah še svete potrošnikov, ki so most med trgovskimi podjetji in odjemalci.

Svet potrošnikov

Svet potrošnikov ni obvezen organ v trgovinskih podjetjih, temveč odloča o tem, ali se ta organ ustanovi ali ne, občinski ljudski odbor, ki izda o tem pismeno odločbo. Iz odločbe mora biti razvidno, ali se ustanovi svet za vse podjetje (z več poslovalnicami) ali le za posamezne poslovalnice. Odločbo prve vrste mora izdati le tisti občinski ljudski odbor, na čigar območju je sedež podjetja, odločbo o ustanovitvi potrošniškega sveta pri poslovalnicah pa more izdati tudi tisti občinski ljudski odbor, kjer so posamezne poslovalnice.

Izdajo odločbe o ustanovitvi sveta potrošnikov lahko predlaga kdorkoli, pridejo pa v poštev tudi, in v prvi vrsti, družbene in strokovne organizacije. Če to predlaga podjetje samo, občinski ljudski odbor predloga ne more zavrniti.

Svet potrošnikov je sestavljen — kar nam že ime pove — iz posameznih potrošnikov, ki jih izvolijo potrošniki na posebnem sestanku ali na sestanku volivcev. Zaradi uspešnejšega dela naj bodo razen potrošnikov v potrošniškem svetu pri centrali podjetja še predstavnik občinskega ljudskega odbora, občinskega odbora SZDL in občinskega sindikalnega sveta. Vse pa morajo potrošniki voliti istočasno in na istem mestu, torej ne morejo biti delegirani s strani raznih organizacij. Svet je lahko izvoljen za posamezno podjetje ali za več podjetij, oziroma za posamezno poslovalnico ali za več poslovalnic raznih podjetij v istem kraju.

Opozorilo članom potrošniških svetov.

Občinski ljudski odbor določi med drugim tudi število članov potrošniškega sveta in mandatno dobo za člane potrošniškega sveta. Mandatna doba traja praviloma eno leto.

Dosedanje izkušnje kažejo, da je potrebno ustanavljati potrošniške svete pri poslovalnicah, ne pa samo pri upravi podjetja za celotno podjetje. Potrošniški sveti pri posameznih prodajalnicah pa naj delegirajo enega ali dva v potrošniški svet pri centrali podjetja.

Svet potrošnikov je organ družbene kontrole. Kot tak ima pravico nadzorovati poslovanje trgovinskega podjetja, oziroma trgovine, in predlagati ukrepe za izboljšanje njihovega poslovanja.

Pri izvrševanju te kontrole ima svet potrošnikov naslednje pravice:

a) daje prihanek k sklepom organa podjetja oz. trgovine o uporabi sredstev rezervnega sklada, o razpolaganju z osnovnimi sredstvi, o uporabi investicijskih sredstev, o prošnji za investicijski kredit in o spremembah pravil podjetja oziroma trgovine.

b) sme pregledati poslovne knjige, poslovne prostore in blago.

Svet potrošnikov opravlja preglede le komisijsko v sestavi najmanj treh članov in na osnovi lastnega sklepa. Svet potrošnikov sprejme sklep o pregledu poslovanja le na seji, na katero so bili povabljeni vsi člani. Sklep o pregledu je veljaven, če je prisotna večina članov potrošniškega sveta in če zanj glasuje več kot polovica prisotnih. O svojem delu vodi svet zapisnik in poroča občinskemu ljudskemu odboru. O zapaženih nepravilnostih mora nemudoma obvestiti pristojni državni organ, to je občino, če te ni, pa okrajnega tržnega inšpektorja.

V kolikor se svet potrošnikov ne strinja s poslovanjem podjetja pod točko a), obvesti o tem svet za gospodarstvo občinskega ljudskega odbora, o ugotovljenih nepravilnostih pod b) pa tržnega inšpektorja.

Navedene pravice in dolžnosti sveta potrošnikov so medsebojno povezane in jih dobro izvršuje le tisti, ki podjetje in predpise o poslovanju pozna. Zaradi tega naj člani sveta potrošnikov prisostvujejo sejam upravnega odbora, zlasti pa delavskega sveta. Upravni odbor in delavski svet, pa tudi direktor podjetja bodo v svetu potrošnikov našli dobrega svetovalca in močno oporo pri svojem delu.

Muzej Narodnoosvobodilne borbe v Kopru

Težnja po samostojnem oddelku narodnoosvobodilne borbe v Kopru ni nova. Podobno kot v drugih mestih Slovenije oz. Jugoslavije se je tudi v Kopru že pred leti porodila misel o samostojnem oddelku, ki bi dostojno predstavljala 25-letno veličastno protifašistično borbo Primorcev in Istranov.

Prvi poskus je bil 1953, ko je Okrajni muzej s pomočjo članov Zgodovinskega društva prikazal Osvobodilno borbo v enem muzejskem prostoru. V glavnem je bilo zastopano samo področje bivše cone »B«. Ta oddelki je letos Okrajni muzej ob Dnevu vstaje slovenskega naroda izpopolnil, mu dal povsem novo tematsko strukturo in z njim postavil zametek bo-

v tej zgradbi. Zeleni pas okoli hotela, pogled na morje, na novo naselje Semedelo, pogled proti Sv. Marku, na istrske hribe bo obiskovalcem muzeja ugodno izpopolnjeval vtise, ki jih bodo dobili v muzeju.

Fasada zgradbe je že rešavirana, le za reševanje notranjosti zgradbe bo treba dobiti dodatna finančna sredstva. Za razliko od stavbe »De Belli« na Cankarjevi cesti, v kateri so prvotno hoteli postaviti oddelke NO, bodo stroški reševanja zgradbe »Carpaccio« vsaj desetkrat manjši in bi bilo zagotovljeno ob razumevanju republiških in okrajnih forumov možno to zgradbo reševati že v najkrajšem času. Od gradbenih del in drugih posegov naj omenim obnove stropov, popravilo sten, postavitev sanitarnih naprav, izpopolnitev električne napeljave in postavitev svetlobnih teles za osvetlitev prostorov in muzejskih predmetov. Z reševanjem tega arhitekturnega spomenika iz XV. stoletja bi Koper mnogo pridobil na estetski mikavnosti, zgradba »Carpaccio« pa bi zaživela in našla dobro funkcionalno rešitev.

Od šestih prostorov s površino nad 200 kvadratnih metrov, bi večina prostorov bila namenjena za stalno razstavo Osvobodilnega boja, eden ali dva prostora pa bi služila za občasne razstave. Na občasnih razstavah, ki bi bile plod nenehnega zbiranja in proučevanja gradiva, bi prikazovali Osvobodilni boj v posameznih občinah koprškega okraja, nadalje delo partijskih, frontovskih in skojevskih organizacij, delo partizanskih in vojaških enot, partizanskih bolnišnic, partizanskih tehnik itd. Z gradivom občasnih razstav bi izpopolnjevali stalno razstavo.

Razstavniki prostori z dohodom iz hodnika in balkona bi omogočali obiskovalcem prosto izbiro za obisk posameznih prostorov. V njih bi bilo dovolj prostora za prikaz Osvobodilnega boja od rapalske konference do londonskega Memoranduma.

Oddelki NO bo uporabljal v razstavne namene tudi neposredno okolico ter »na vratih Kopra« pritegoval pozornost na sebe. Pod balkonom bo izkoristil ploščad in na njej razstavil težko orožje. V tankovski brigadi, ki je na čelu IV. armade JA razbijala sovražne utrd-

be in mitralješka gnezda, so bili večinoma Primorci in Istrani. Ne pozabna in verjetno edinstvena je depeša, ki jo je poslala skupina Primorcev iz nekega tanka, ki je bil v borbi za osvoboditev Bihača zadet od protitankovskega orožja: »Gorimo, toda borili se bomo do zadnjega naboja«. Bil bi zločin, če bi nepregledno vrsto takšnih junastev pozabili. Naloga oddelka bo zbirati vse takšne podatke, jih preverjati ter jih kot odprto zgodovinsko knjigo nuditi obiskovalcem.

Oddelki NO takšen kot je prikazan v gornjih vrsticah bo v koprskem okraju pomembna znanstvena in kulturnovzgojna institucija, ki bo s svojimi zbirkami prepricaval dokaz najtežjih borb, v katerih je slovenski narod skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi po 1300 letih svojega obstoja v teh krajih pod vodstvom Komunistične partije osvobodil ta del Istrskega polotoka in si izbojeval okno v svet.

Janez Kramar

Dve novi priznanji Lojzu Spacalu

Tržaški slovenski akademski slikar, grafik in kipar Lojze Spacal, ki se mudi v Piranu, kjer ima svoj umetniški atelje, je v zadnjem času zabeležil še dve pomembni priznanji za svojo umetnost. Tako je najuglednejša italijanska revija za arhitekturo in likovno umetnost »DOMUS« v Milanu objavila v svoji zadnji številki barvno reprodukcijo njegove grafike »Škver« v Istri. Ta Spacalova grafika, za katero je umetnik dobil motiv in navdih ob slikovitem »škveru« v Izoli, je prejela na letošnjem »Quadrienallu« v Rimu prvo nagrado. Junija meseca pa je Spacal ponovno prejel visoko priznanje — nagrado italijanskega ministrstva za prosveto — za svoja dela, ki jih je razstavil v galeriji sodobne grafike v palači Venezia v Rimu. K temu novemu uspehu tržaškega umetnika, ki se je nedavno vrnil z daljšega potovanja po nordijskih državah, kjer je z uspehom razstavljal, toplo čestitamo.

—k.

Istrske narodne noše in ornamenti

Mnoga ljudstva so videla Istro. Mnogo narodov je razvilo svoje šotore na njenih tleh. Najstarejši so bili Histri (do 1.200 p. n. št.). Potem mogočni Rimljani. Na prelomu starega veka so jo teptale hordre Hunov, Gotov in Langobardov. Zadnji so prišli Slovenci. Skromen, tih narod so bili. Naselili so se v dolinah Istre in postavili meje ob njeni zapadni obali. Sprejela jih je. Dajala jim je trdo skorjo kruha. Vračali so ji svoj trud, svoj znoj in kri svojih sinov. Tako sta si postajala vedno bolj podobna Istra in rod, ki je prebival na njenih grudi. Sivi so postajali Istrani kot so njene skale in trdni kakor skala. Počasno je bilo njih življenje, toda pestro. Pisali so o njem, ne v knjige, v srca, v spomin mnogih.

O življenju naših prednikov nam govorijo njihova dela, spomeniki izklesani v trdi kraški kamen, narodne noše in ornamenti, kar se je ohranilo skupaj z nekaterimi stari običaji vse do današnjih dni. Ogledajmo si danes nekaj od te dragocene zapuščine — narodne noše in ornamenti.

Narodna noša vsakega kraja je ogledalo ljudi, ki tam živijo, saj govori o njihovi narodnosti in gospodarskih pogojih v katerih živijo,

o njihovi ustvarjalnosti in kulturi. Zato je narodna noša svetinja, ki jo ljudstvo prenaša iz roda v rod, kakor narodni jezik in narodno pesem. Narodna noša je pesem mladosti mnogih.

S trepetajočimi rokami, s počasnimi starčevskimi kretnjami sta mi pokazali svoji narodni noši starki v Črnem Kalu. Druga drugi sta popravljal kamžoli in poltončka. Popravljali sta si svoja vavdaha z bogatim vzorcem in obžalovali, da ni sta pošitkana in lepo zlikana, kot sta jo nosili nekoč. Njune roke so trepetale, njuni duši sta se zasanjali v čas mladosti, v čas šlager in plesov. Za brško narodno nošo je značilen brški čevlji z značilnim jezičkom in trak, ki visi od pasu navzdol.

Moška noša Čičev in Brkinov sta si sorodni po karjetih, oblačilih iz ovčje kože. Brkini so imeli srajce iz domačega platna, ker so doma pridelovali in tkali lan in konopljo. Se danes je med Brkini ohranjenih mnogo doma tkanih odev in kocov. Čiči so nosili ozke hlače, ki so imeli ob straneh barvno črto. Obuti so bili v jbuvala slična bosanskim opankom.

Zenski noši žena v Brkinih in Čičanji se razhajata. Brkinke so

KONCERT PIANISTKE DAMJANE BRATUŽEVE

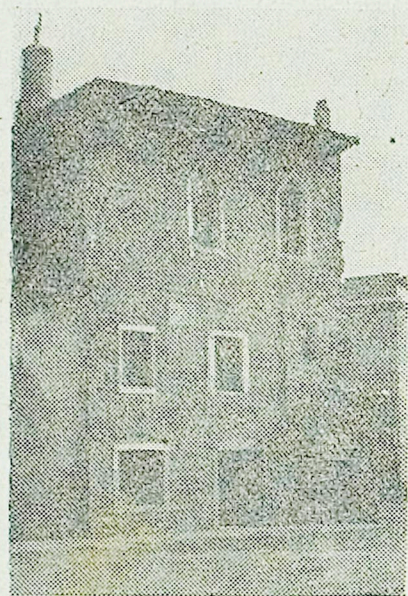
Uspel umetniški večer

Turistično-olepševalno društvo v Kopru je v okviru svojih letošnjih »Poletnih umetniških večerov« pridelilo v sredo, 1. avgusta zvečer v Muzejskem vrtu v Kopru klavirski koncert mlade talentirane pianistke, goriške rojakinje Damjane Bratuževe. Koncert je obsegal bolj ilustrativno izbran, kot stilno zaokrožen spored, saj je predstavljala nekako malo panoramo klavirske glasbene ustvarjalnosti od klasičnih mojstrov »dunajske šole« Mozarta in Schuberta, predstavniška glasbene rokokoja Francoza Rameauja, pa preko vihravega čustveno razgibanega romantika Liszta do polifonskih glasbenih impresij francoskega impresionističnega mojstra Debussyja, — od domačih istrskih motivov tržaškega skladatelja Karla Pahorja, do južno-ameriških ritmov predstavnika sodobne francoske glasbene ustvarjalnosti Dariusa Milhauda, ki bi ji sicer natančen ljubitelj in »sladokusec« resne glasbe lahko upravičeno očital stilsko pomanjkljivo zaokroženost in skladnost, pa je po drugi strani omogočila Damjani Bratuževi, da mu je pokazala svoje znanje. To znanje pa je prijetno presenetilo koprsko glasbeno publiko, ki se je zbrala ob tem lepem večeru v prijetnem muzejskem vrtu, kljub temu, da so bili občinstvu znani nastopi in uspehi te naše mlade pianistke že za njenega študija v Parizu, kjer so jo posneli za BBC ter v Avstriji kjer je imela samostojne koncerte, poleg uspešnih koncertov v Trstu, Gorici in drugod, Bratuževa je pokazala, da solidno obvlada klavirsko tehniko v vseh nijansah, kar je prišlo še posebno do izraza ob zahtevnih klavirskih miniaturah stilno tako različnih avtorjev, kot nam jih je predstavila na tem svojem koncertu. Njena izbrušena tehnika prstov je prišla še posebno do veljave v tekočih, virtuosno odigranih »glissandih«. Obenem pa je ob stilski raznolikosti avtorjev dokazala tudi tenak, subtilen posluš za interpretacijo raznih glasbenih stilov in obdobjih, ter izniansirano občutje za posebnosti posameznih avtorjev. To pa je že veliko, če te kvalitete veljajo za relativno še mlado umetnico! Če presojamo koncert v celoti, ne smemo seveda zamolčati kritične opazke ob interpretaciji Liszta — (in deloma tudi Schu-

berta) — ki je bila slabši del koncerta, kar je verjetno pripisati nevarnosti pianistke na koncerte v odprtem prostoru ter novem okolju. Pri koncertih v odprtem Muzejskem vrtu, ki je sicer izredno skladno estetsko okolje prav za take intimne umetniške večere ne le za Koper, temveč v širšem merilu, pa je seveda nemogoče izključiti vse šume in motnje iz okolice vrta. To je vsekakor lahko delno motilo potrebno zbranost izvajalke. To je Bratuževa dosegla v drugem delu koncerta, ko je zagrala bolj sproščeno ter posebno s kratkimi izrazitimi skladbami Debussyja počela navdušeno priznanje občinstva, ki je veljalo umetnici posebno tudi za Pahorjevo, na istrski melodiki in tonski lestvici čvrsto grajeno skladbo, pa tudi za južno-ameriške parafraze Milhauda, v katerih je Bratuževa pokazala veliko temperamento ter smisla za ritem. Ob zaključku je občinstvo pozdravilo mlado umetnico s prisrčnim aplavzom ter ji poklonilo cvetje, zadovoljno da je prisostvovalo lepemu intimnemu umetniškemu večeru, ki je skladno pristojal posebnemu okolju poletnega večera na starem muzejskem vrtu. Med občinstvom smo opazili tudi osebnega sekretarja predsednika republike, dr. Jožeta Vilfana, ki se je mudil ob naši obali na dopustu ter se pohvalno izrazil tako o koncertu kot o lepoti muzejskega vrta, ter člana republiškega Izvršnega sveta Julija Beltrama. Želeli bi, da bi v bodoče na podobnih prireditvah srečali tudi več koprskih kulturnih in prosvetnih delavcev, ki jih končno v Kopru ni tako malo štelo in ki bi se v prvi vrsti morali zanimati za umetniška in kulturne manifestacije v svojem mestu.

Omenili smo, da je k izrednemu vzdušju ter uspehu koncerta prispevala tudi lepota in urejenost vrta. Zato gre zasluga tudi upravi muzeja, ki je poskrbela za zelo primerno razsvetljavo in ureditev vrta, pa tudi, kar je še posebej pohvalno, za okusno razsvetljavo in ureditev atrija ter stranskih dvoran z eksponati lapidarija ter stopnišča z bronasto skulpturo Nereide. To nas potrjuje v prepričanju, da mora Muzejski vrt ostati eno izmed stalnih ter hkrati najprivlačnejših in prizorišč bodočih »koprskih festivalov«.

s. d.



Zunanost zgodovinske stavbe »Carpaccio«, v kateri naj bi bil novi koprski muzej NOB

dočega samostojnega oddelka NO. Samo po sebi je razumljivo, da je v zgradbi Okrajnega muzeja v Kopru tudi sedanjí prikaz nezadosten, pomanjkljiv in v podrejenem razmerju z drugimi muzejskimi oddelki.

Edino zagotovilo za sistematično zbiranje, urejanje, reševanje in znanstveno proučevanje bogatega gradiva iz Osvobodilnega boja je ustanovitev samostojnega oddelka NO. Le takšen samostojni oddelki, ki bo razpolagal z večjo razstavno površino, bo mogel prikazovati najbolj junaško obdobje naše zgodovine in nenehno krepiti z razstavnim dokumentarnim gradivom domovinski ponos mlade generacije, ki ni šla skozi to borbo; obenem pa bo tudi pri ostalih delovnih ljudeh utrjeval patriotizem do nove Jugoslavije. Turistom pa bodo razstavne zbirke dokazovale, kako je poldrug milijonski slovenski narod v borbi z do zob oboroženim sovražnikom dosegel za ceno težkih žrtv svojo svobodo in si priboril nacionalne in socialne pravice.

Za uresničitev tega je nujno potrebno najti v Kopru primerno zgradbo z večjo razstavno površino. Sprito sedanjih težkih finančnih pogojev ne smemo delati megalomanskih načrtov in tudi ne zahtevati n. pr. stavbe kot jo ima republiški muzej NO. Ker je naloga oddelka NO prikazati le borbo na področju koprškega okraja, se moramo zadovoljiti s skromnejšo zgradbo. Zategadelj predlagam za bodoči oddelki NO v Kopru spomeniško zaščiten zgradbo »Carpaccio«, stanovanjsko hišo slikarja »Benedetta Carpaccia« iz XV. stoletja.

Položaj te zgradbe v pomerju mesta je izredno ugoden. Leži ob glavni prometni žili, nekaj metrov od avtobusne postaje in avtoparka, ob stikališču poti iz Ljubljane in Portoroža, na vratih Kopra, poleg največjega hotela »Triglav«.

Neposredna okolica prav tako utemeljuje postavitev oddelka NO

nosile preprostejšo nošo, Čičke pa bolj bogato.

Na Krasu se narodna noša ni ohranila živa do današnjih dni. Tudi v Brkinih leže že v pozabo. Zelo živ je spomin nanjo med Čiči in tudi med Bržani. Škoda le, da je veliko narodnih noš med vojno zgorelo, zlasti v Bržaniji.

Značilen za vse je vavdoh. To je ruta, ki jo zvito na tri kote dajo okrog vratu. Na vogalu, ki pokriva hrbet, je vzorec, ostala dva vogala so prekrizala čez prsi in ju dale za pas. Vavdoh imenujejo pri gorenjski noši peča. Vavdoh je moral biti lepo vezan v belem vezenju. Vzorec je moral biti bogat, čimbolj bogata in čimbolj pridna je bila njegova nositeljica. Zato so dekleta teknovala ob večerih — katera si bo izvezla lepši vavdoh.

Posebno mesto na noši so imeli šopki. Dekleta so nosila šopke na prsih, žene pri pasu. Pri noši je imelo vse svoj prostor in pomen.

Morda se komu zdi malenkostno govoriti o okraskih, pa ni tako. Ze od nekdaj je človekova težnja v tem, da si olepša svoje bivališče in da ga napravi udobnejšega. Pri krasitvi je človek uporabljal motive, ki so mu bili najbližji, najbolj domači. Slovenski človek v Istri je ravno s temi okraski — tipično slovenskimi, izpovedal resnico o njegovi preteklosti in pokolenju. Z mo-

tivi, obdelanimi v različne materiale, je povedal, da je Slovenec.

Razen okraskov v kamnu na kolonah in vezanih vzorcih na vavdohih v belem vezenju, so še okraski na skrinjah. Pisano skrinjo je dobila hčerka za doto, ko je odhajala od hiše. Če je bila hiša zelo bogata, je morala biti tudi skrinja bogato pisana. V severno-vzhodni Istri je bilo mizarstvo doma, zlasti na obrobju Brkinov (na Barci). Zato je tu veliko pisanih skrinj, čeprav je bilo mnogo teh dokumentov narodne preteklosti med vojno uničenih. Okraski so pri najstarejših risani (okrog 250 let), pri novejših so v reljefu (200 — 150 let), novejšje (100 — 50 let stare) so okrašene z intarzijami. Skrinje so pravo bogastvo motivov

Bogati so tudi vzorci na vavdohih, a teh je manj ohranjenih. Tudi okraskov v kamnu na kolonah je manj, ker je starih kolon malo. Novejšje štirioglate kolone so okrašene največ z religioznimi simboli. Izmed likovnih vrednot je ornamentika pri Istranih najbogatejša zastopana. Ker je običaj, da se ornamentika podcenjuje in pogublja, ne pride toliko do veljave. Gotovo pa zavzema lep del narodne dediščine.

Tako je bilo nekoč. Beli vavdohi so krasili glave mladenkam ob nedejah, nabrane kamizole so jim pošumevale pesem mladosti in sanjale so o pisanih skrinjah. O. J.

Nad 300 primorskih otrok je bilo letos v počitniških kolonijah

Sezona počitnic in oddiha se je letos zaradi izrednih vremenskih neprilik v prvih mesecih letošnje-ga leta znatno zakasnila. Šele ob koncu julija je bivanje ob morju ali v gorah postalo prijetnejše. Iz raznih krajev so prihili k slovenski obali gosti, naši prebivalci pa so odpotovali izven meja koprskega okraja. Med njimi prednjači mladina. Sestavila je kolonije ob hrvaški obali, obiskala Gorenjsko,

postojnsko Društvo prijateljev mladine, zato velja njima najprisrčnejša zahvala otrok in njihovih staršev. Letošnje letovanje pa je rodilo tudi željo, da bi si ObLO preskrbel denarna sredstva, s katerimi bi v Njivicah odkupili stavbo, kjer bi imela postojnska mladina svoj stalni počitniški dom. Kakor vsako leto je v zameno za kolonije avstrijske mladine ob našem morju letovala v Seebodnu ob

Alpe, v Trefflingu so si ogledali starodavno pokopališče z nagrobnimi napisi v slovenščini, obiskali so Beljak, Celovec in knežji kamen na Gosposvetskem polju. Najbolj jih je razveselilo, če so v teh krajih slišali slovensko govorico, tako na polju kot v trgovini. Seveda so se naučili tudi nekaj nemških besed, da so se lahko sporazumeli s svojimi novimi avstrijskimi prijatelji. Z njimi so sklenili prijateljstva in si ob odhodu izmenjali naslove.

Veliko veselje so imeli s kopanjem v jezeru. Marsikateri se je naučil plavanja. Primorske otroke so najbolj privlačile gore in planinsko okolje, saj takšnega sveta še marsikateri doslej ni poznal. S težkim srcem so se poslavljali polni čudovitih vtisov, pri tem pa hvaležni našim oblastnim in družbenim organom, ki so jim omogočili to letovanje, saj je razen razvedrila zblížalo mladih dveh držav v prijateljstvu in krepitvi miroljubnega sodelovanja.

Dijaki tolminskega učiteljskega kot člani Počitniške zveze priredili krožno potovanje po Jugoslaviji. Največ časa so se zadržali v Srbiji. Ogledali so si industrijske objekte, kmetijske zadrage, kulturne ustanove in spomenike narodnoosvobodilne borbe. Bili so v Beogradu, Šabcu, Loznici, Zvorniku, Aranđelovcu, Titovih Užicah in Kragujevcu. S potovanja so prinesli najlepše vtise ter si v znatni meri razširili poznavanje naše domovine, kar bodo s pridom uporabili pri svojem strokovnem delu.

IZ KMETIJSKIH ZADRUG NA SEŽANSKEM

Obljuba dela dolg...

Delo pospeševalnih in drugih odsekov pri kmetijskih združenjih v sežanski občini ni zadovoljivo. V času od zadnjih občnih zborov, na katerih so bili izvoljeni, so doslej izvedli v glavnem le seje za konstituiranje odbora. V majhni meri so začeli reševati nekatera, vendar pa bolj ali manj nepomembna vprašanja. Tako živinorejski odsek še niso začeli poučevati svoje članice o sodobnih načinih živinoreje niti agitirati za urejevanje hlevov; sadjarski odsek so prezrli navodila o pravočasnem čiščenju in škropljenju sadnega drevja, kar povzroča, da imamo vsako leto slabši pridelek sadja (Tomaj, Dutovlje); vinogradniški pa so posvetili premalo pozornosti izboljšanju mehanizacije. Vobče so kmetijske zadrage, ki se v glavnem še vse

preveč ukvarjajo s trgovinsko dejavnostjo, zanemarjale možnosti pravilnejšega in doslednejšega odkupovanja pridelkov, saj bi lahko s tem zbrale dovolj denarnih sredstev za nadaljnje pospeševanje kmetijstva. Razen tega upravni odbori ne obveščajo svojih članov o svojem delu, v kolikor pa jih, je to zelo pomanjkljivo. Potrebno bo o teh stvareh temeljiteje razmisliti, da bodo vse kmetijske zadruge sežanske občine odigrale tisto vlogo, ki jo imajo pri današnjih naporih za višjo produktivnost kmetijstva. S.

**BERITE, ŠIRITE
IN DOPISUJTE V
SLOVENSKI JADRAN!**



Najprej mi oprostite, ker sem Vam v mojem predzadnjem pisanju postregel z enim netočnim obvestilom. Spodrsnil sem glede postojnskega turističnega tedna, ko sem navedel, da so ga zaključili z obćim pretepom v Jamski restavraciji. Kasneje sem se prepričal, da nima omenjeni lokal s tem nič skupnega; do »krišpanja« je prišlo pred Pivko jamo, na prostem. Pretep tudi ni imel tako širokih razmer in je bil le krajevnega značaja. Prav tako ni nobene nevarnosti, da bi se to ponovilo, ker je glavni junak za tri mesece na varnem.

O naših prevozi na turistično kopališče v Ankaranu sem že pisal. Vse pa kaže, da sem to naredil zelo pomanjkljivo, saj sem po mojem pisanju dobil dolgo vrsto pritožb, iz katerih sem razbral, da ne bi bilo napak, če bi se nova ladja, ki je prevzela to progo, nekoliko bolj solidno držala voznega reda. Tako bi odpadla nevarnost, da turisti zamujajo avtobusne in druge zveze, kar se zdaj precej redno dogaja. V zvezi s tem sem tudi ugotovil, da moj predlog o uvedbi reda pri vkrcavanju v Ko-

pru ni naletel na plodna tla. Po vsem sodeč bo pririvanje in komolčarjenje postalo turistična zanimivost, bunke in praske pa lep spomin turistom, ki prihajajo v naše kraje. Pozabiti namreč ne smemo, da tudi lani ni bilo prav nič boljše. Zato bi morda kazalo opisati to zanimivost v kakem turističnem prospektu, ki naj bi obenem poudaril, da je to edina tovrstna prireditev pri nas.

V Kopru sem imel te dni priložnost poslušati zelo zanimiv razgovor o trgovini in o tem, kako si ta naša gospodarska panoga prizadeva pomagati potrošnikom. Kot verjetno že veste, smo zadnje čase dobili »non stop« urnik v obeh podjetjih, ki prodajata tekstil in industrijsko blago. To je zelo ugodno, ker lahko greste nakupovat, kadar se vam zljubi. Tako vas na pr. prime takole okrog poldne in si rečete: »Hm, obleko bi si kupil.« In nič vam ni treba čakati do štirih ali petih popoldne, ampak lahko takoj uresničite svojo namero. Pa recite, če ni »komot« ta »non stop«! Kar pa se tiče vsakdanjih potreb, so to vse skupaj le drobnarije. Tistih nekaj dekagramov masti, me-

II. mladinski občinski festival v Ilirski Bistrici

V počastitev dela Mladinskih delovnih brigad, ki gradijo Brkinsko cesto, bo priredil občinski komite LMS v soboto, 11 in v nedeljo, 12. avgusta II. mladinski festival v občini Ilirska Bistrica.

V soboto ob 14. uri se bodo začela fizikalna tekmovanja na telovadšču Partizana, ob 19. uri bo glasbeno-zabavni večer, ob 20.30 pa po štafeti z baklami večer ob tabornem ognju.

V nedeljo ob 8 bo svečana otvoritev festivala, nato sprejeto mladine po mestu, otvoritev kmetijske razstave in razstave vajenk tamkajšnje šiviljske šole. Ob 9.30 bodo športna tekmovanja v plavanju, motorne dirke in gasilske vaje, ob 14. uri pa tekmovanja v odbojki, streljanju, košarki, nogometu in konjske dirke. Ob 18.30 bodo priredili »Postojnski fantje« družabni večer. Oba večera bo na prostoru ob domu JLA mladinski ples.

BODOČI MORNARJI TRGOVSKE MORNARICE NA PLOVBI

Te dni je odplovalo 35 gojencev Srednje pomorske šole iz Pirana z bojno ladjo »Lusa« na 15-dnevno praktično vožnjo vzdolž jugoslovanske obale. Na sami vožnji bodo 219 ur in bodo prevozili okrog 900 morskih milj. Ob tej priložnosti bodo preizkusili znanje, ki so si ga med šolskim letom pridobili na predavanjih.

ZGORELO JE GOSPODARSKO POSLOPJE

Pretekli teden je popolnoma zgorelo v Planini pri Postojni gospodarsko poslopje Antona Kolarja. Domačim gasilcem so priskočili na pomoč tudi gasilski četi iz Postojne in Laz. Rešili so živino, pohištvo in gospodarsko orodje. Skodo ocenjujejo na milijon dinarjev.

NOVO MARKIRANA POT NA SLAVNIK

Člani markacijskega oddelka Planinskega društva iz Kopra so v nedeljo markirali nov dohod na Slavniki v smeri iz Markovščine skozi Skadancišo. Doslej je bila markirana le pot, ki vodi iz Podgorja do novozgrajene planinske kočice. Le-ta je vsako soboto oskrbovana, leži na lepem prostoru v višini 1.028 metrov nad morjem, od koder je razgled proti Kopru, Trstu in kraških predelih v neposredni okolici.

POČASTITEV »TEDNA IZSELJENCEV« V POSTOJNI

Postojnska podružnica Izseljenke matice je v letošnjem »Tednu

izseljencev« priredila razstavo izseljenkih časopisov, revij in knjižnih del pisateljev-izseljencev slovenske narodnosti. Med slednjimi so bile knjige Luisa Adamiča in Etbina Kristana.

Posebno pozornost je vzbudil zemljevid, ki je prikazal, kje vse bivajo naši rojaki.

Podružnica Izseljenke matice v Postojni je bila ustanovljena šele pred kratkim in šteje nad 50 članov. Pod vodstvom predsednika akad. slikarja Leona Vilharja bo začela urejevati evidenco bivanja izseljencev, ki so se izselili s področja postojnske občine, ter bo z njimi navezala stike predvsem ob njihovem obisku stare domovine.

Ština

PLANINSKO SLAVJE NA NANOSU

V nedeljo je priredilo okrog 400 planincev in ljubiteljev planin iz bližnjih in daljnih krajev planinsko rajanje na Nanosu. V soboto zvečer so na vrhu hriba zakurili kres, ki so ga videli v številnih krajih pivške doline in Krasa tja do Gorice.

Obisk planinskega slavlja bi bil brez dvoma večji, če ne bi nagajalo vreme. Kljub temu pa bo moralo postojnsko planinsko društvo prihodnje leto tesneje sodelovati z drugimi množičnimi organizacijami, če želi še uspešneje prirediti ta tradicionalni nanoški planinski tabor. Bilo bi prav, če bi v prihodnje ob tej mogočni planinski manifestaciji, ki je obenem spomin na partizanske borbe okrog Nanosa, priredili v bližnjih krajih prireditve, ki bi privabile na tabor znatno več planincev, kot jih je bilo letos.

Ština

VESELI VEČER V DIVAČI

Preteklo nedeljo je v Divači gostovala skupina senožeških študentov s tamburaškim zborom DPD »Svoboda« iz Senožec. Priredili so veseli večer z izvajanjem šaljivih točk, recitacij in z uporičitvijo enodejanke »Kakršen gospodar, tak sluga«. Tamburaški zbor je odigral venček narodnih in drugih pesmi. Obiskovalci večera so bili nad izvajanjem prijetno presenečeni ter se prisrčno nasmejali sporedu.

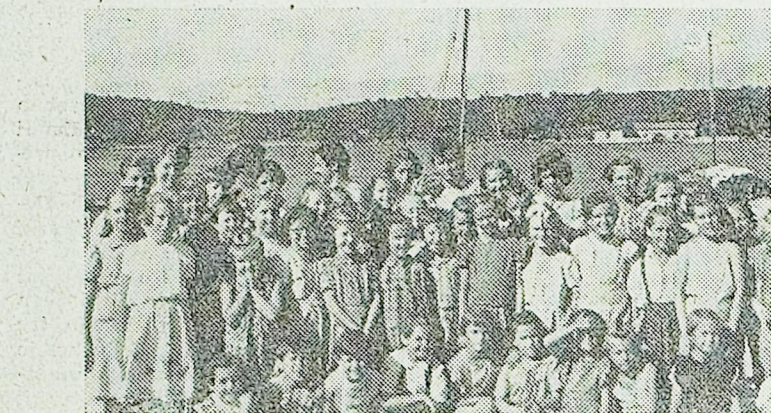
—P

SEŽANA

V sežanski občini je 63,6% vseh volivcev včlanjenih v SZDL. Zaradi tako nizkega števila članstva je občinski odbor sklenil pritegniti v svoje vrste nove, med dosedanjimi pa izključiti nedelavne in tiste, ki zavestno zavirajo delo organizacije. Na zadnji seji so ugotovili, da so vse osnovne organizacije ob koncu julija že zbrale članarino za letošnje prvo polletje. Aktivnost članstva se je najlepše pokazala pri organiziranju proslav Dneva vstaje, ko je veliko število državljanov sodelovalo v partizanskih pohodih ter pri številnih prireditvah. V prihodnje pa bodo morale osnovne organizacije posvetiti več pozornosti delu za socialistično preobrazbo vasi.



Dva »nadebudna« kvartopirčka iz Krkavč sta v svoje »delo« zelo zaverovana. Kaj jima res ni mogel kdorkoli, prav gotovo pa starši, preskrbeti boljše delo in razvedrila?



Del izmene postojnskih pionirk v koloniji v Njivicah na otoku Krku

nekateri Srbijo, letovala pa tudi ob Millstättskem jezeru v Avstriji. Otroci postojnske občine so bili v Njivicah, majhni vasici na otoku Krku. Vseh 88 se jih je te dni zdravili, spočitih in zagorelih obrazov vrnilo polnih najlepših vtisov s tritedenskega letovanja. Marsikateri je pridobil na telesni teži za dva do tri kilograme. Kolonije so se udeležili predvsem otroci šibkega zdravja. Hrana je bila kalorično močna, raznolika in obilna. Vsak dan so imeli na razpolago sadja v zadostni meri. Pod skrbnim vodstvom postojnskih prosvetnih delavcev so se skoraj vsi naučili plavanja in se prijetno zabavali na izletih, ki so jih priredili na Malinsko, Omišalj in k sladkovodnemu jezeru na otoku Krku. Ves čas so otroci bili v prirčnih stikih z domačini ter z njimi priredili večer ob tabornem ognju in ob odhodu poslovilni večer, ki so se ga udeležili številni prebivalci.

Da je življenje v koloniji tako vzorno potekalo, je predvsem zaslug a osebj in skrbnega upravnika Janeza Vivode. Delali so po 16 ur dnevno, če so hoteli, da ne bo pomanjkljivosti in nerednosti, ki se pri tako velikem številu naših najmlajših kaj hitro pokažejo. Počitniško kolonijo sta gmotno podprla Občinski ljudski odbor Postojna in

PREUSMERITEV PREKOMORSKEGA IZVOZA NA SLOVENSKE LUKE JE MOŽNA

Okrajni svet za pomorstvo in ribištvo v Kopru je na zadnji seji razpravljal zlasti vprašanju vzgoje ribiškega kadra. O tem je poročal član posebne komisije, ki je temeljito proučila celoten sistem pouka v ribiški šoli v Piranu, kakor tudi način šolanja mladih ribičev pri naših ribiških podjetjih. Le-ta so organizirala posebne tečaje za kvalifikacijo svojega kadra. Člani sveta so prišli do zaključka, da je treba sistem šolanja ribičev nujno izpopolniti in ga prilagoditi potrebam ribiških podjetij. Podjetji »Ribič« v Piranu in »Riba« v Izoli bosta sprejeli letos več mladincev, ki bodo obiskovali ribiško šolo v Piranu kot nju-ni gojenci. Razpis bo izšel v kratkem v časopisih, pouk pa se bo začel 1. oktobra.

Na seji so poudarili tudi potrebo po ustanovitvi posebne biološke postaje, ki bi proučevala morsko biologijo in bila tesno povezana z delom naših ribiških podjetij. Člani sveta so obravnavali predlog nekaterih gospodarskih organizacij naše republike, da bi del prekomorskega izvoza iz Slovenije usmerili na luke Koper, Izola in Piran. Ugotovili so, da so ob slovenski obali zadostne skladiščne in transportne možnosti in zmogljivosti za delno usmeritev sredozemkega prometa v te luke. Na ta način bi precej razbremenili reško pristanišče.

TELESNA VZGOJA · ŠPORT · SAH

ODBOJKA

želimo si kvalitetnejših prireditev!

Čeprav je zdaj za odbojko mrtva sezona, je koprski Partizan preteklo nedeljo le organiziral manjši turnir, na katerega je povabil ekipo študentskega taborišča iz Ankara, portoroški Partizan in skupino čeških turistov, ki so na letovanju ob naši obali. Na igrišču Partizana v Kopru se je zbralo precejšnje število gledalcev, ki pa so bili s kvaliteto igre precej nezadovoljni. Predvsem je treba gratulirati ekipi Portoroža, ki se je prijavila za turnir, na igrišče pa sta prispela le dva igralca, tako da se je morala predstaviti publiki kombinirana ekipa Portoroža in čeških turistov.

V odličnem srečanju za prvo mesto je koprski Partizan premagal ekipo študentskega taborišča iz Ankara s 3:0 (15:10, 15:10, 15:12). V moštvu študentov je sicer nastopil slovenski reprezentant Mikluš, vendar so bili Koprčani kot celota boljši in so zaslužen zmagali. V srečanju za drugo in tretje mesto pa so študentje premagali kombinirano ekipo Portoroža in čeških turistov s 3:0 (15:11, 15:8, 15:9).

Kvaliteta igre je bila v obeh srečanjih na nizki stopnji. Da bi se nekoliko oddolžili publiki, so organizatorji priredili še eno neuradno srečanje med kombiniranimi ekipama Maribora in Kopra. Tokrat so prišli na račun gledalci in igralci, saj se je razvila zanimiva in napeta borba z lepimi in smiselnimi kombinacijami na obeh straneh. Prvi set so v naskoku osvojili Mariborčani s 15:1, v drugem pa so zaslužen zmagali Koprčani s 16:14. Zaradi odhoda gostov so morali žal tretji odločilni set odpovedati. V moštvu Maribora so igrali med drugim član Branika in republiški reprezentant Mikluš, bivša članica Branika in državna reprezentantka Slavica Pregljeva in bivši državni reprezentant Mariborčan Šurkalović.

Ob koncu naj pripomnimo, da se Koper razvija v pomembno odbojarsko središče Slovenskega Pri-

morja in da bi bilo glede na kvaliteto in popularnost tega športa potrebno organizirati kvalitetnejše prireditve. To pa ne bi smela biti samo naloga igralcev, ampak predvsem naših športnih in telesnovzgojnih funkcionarjev. Menda je Koper edino mesto v državi, kjer so igralci hkrati igralci, organizatorji, sodniki, pobiranci vstopnine, nakupovalci žog in kdove kaj še vse. Odborniki društev pa so tisti, ki le na letnih občnih zborih ugotovijo, »da so imeli odbojkarji več uspehov in da je šla tudi letos stvar naprej«.

VESLAŠKO PRVENSTVO KOPRSKEGA OKRAJA

Koper je najbližji naslovu prvaka

V nedeljo je bila v Piranu druga veslaška regata za pokalno prvenstvo koprškega okraja. Kakor pred kratkim v Izoli tako je tudi tokrat Koper prepričljivo zmagal in si še bolj povečal izglede za osvojitev prvega mesta. V skupni oceni po obeh regatah v Izoli in Piranu ima namreč Koper 3195 točk, Izola 2695 točk in Piran 2110 točk. Zadnja regata koprškega pokalnega prvenstva bo v septembru v Kopru.

Na tekmovalju v Piranu je koprski veslaški klub Nautilus osvojil 1630 točk, veslaški klub Izola 1340 točk, veslaški klub Piran 1190 točk. Koprčani so osvojili 7 prvih mest, Peran 5, Izola pa dve prvi mesti.

Rezultati v posameznih disciplinah so bili naslednji:

Jola-pionirke: 1. Piran, 2. Izola, 3. Koper

Jola-pionirji: 1. Izola, 2. Koper, 3. Piran

Jola-mladinke: 1. Koper, 2. Izola, 3. Piran

Jola-mladinci: 1. Koper, 2. Izola, 3. Koper II, 4. Piran

Jola-članice: 1. Piran, 2. Koper, 3. Izola

Jola-člani: 1. Koper, 2. Piran, 3. Izola

Četverec prikladne gradnje — mladinke: 1. Koper, 2. Izola

Četverec prikladne gradnje — mladinci: 1. Koper, 2. Izola

Četverec prikladne gradnje — članice: 1. Koper, 2. Piran, 3. Izola

Četverec prikladne gradnje — člani: 1. Piran, 2. Koper 3. Izola

Skif-mladinke: 1. Mira Novakova (Izola), 2. Koper

Skif-mladinci: 1. Lucijan Salvador (Koper), 2. Izola, 3. Piran

Skif-članice: 1. Vilma Zakinja (Piran), 2. Izola, 3. Koper

Skif-člani: 1. Križman (Piran), 2. Izola, 3. Koper.

Zanimive veslaške tekme si je

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

SEZANA BO DOBILA SODOBEN TELOVADNI DOM

V Sežani dokončujejo najlepši telovadni dom na Primorskem, ki ga gradi telesnovzgojno društvo Partizan s finančno pomočjo republiške zveze Partizan. Le-ta je prispevala v ta namen 22 milijonov dinarjev, 4 milijone pa je dal Okrajni ljudski odbor Koper. V domu zdaj opravljajo še zadnja notranja dela, ki bodo končana v tem mesecu, svečano pa ga bodo izročili svojemumu namenu 6. oktobra, ko bo v Sežani zlet društev Partizana koprškega okraja.

To bo drugi moderni telovadni dom na Primorskem. Prvega so pred leti zgradili v Dornberku tudi s pomočjo republiške zveze Partizan.

—P

VESLAŠKO PRVENSTVO KOPRSKEGA OKRAJA

Koper je najbližji naslovu prvaka

ogledalo veliko število gledalcev. Organizacija je bila zelo dobra, zlasti zaradi prizadevnosti znanih veslaških delavcev Giacuzzi, Blažine, Olivierija in Tomšiča.

USPEHI KOPRSKIH JADRALCEV V POREČU

Novoustanovljeni jadralski klub v Poreču je v nedeljo organiziral propagandno jadrarno regato, ki se je udeležilo 7 klubov iz zahodne Istre in ljubljanski jadralski klub. Tekmovanja so se udeležili tudi vsi trije slovenski obmoški klubi: Jadro iz Kopra, Burja iz Izole in Pirat iz Pirana. Največ uspehov so imeli Koprčani, ki so osvojili v tekmovalju jadrnic Snipe prvo, drugo in četrto mesto. Prvi je bil Kosmina, drugi Cerkenjen, četrtri pa Čok.

V tekmovalju jadrnic L-5 pa je osvojil prvo mesto član Uljanika iz Pulja pred Pribovškom in Ljubljane. Organizacija tekmovalja je bila dobra.

V nedeljo bodo jadralski Koper in Izole odpotovali v Trst, kjer se bodo udeležili tradicionalnega tekmovalja za prvenstvo Tržaškega zaliva.

GRADNJA TELESNOVZGOJNIH IN ŠPORTNIH OBJEKTOV V KOPRSKEM OKRAJU DOBRO NAPREDUJE

Komisija za gradnjo igrišč in manjših telovadišč v koprskem okraju je te dni sporočila, da so v zadnjih mesecih zgradili že pet manjših objektov, 17 pa jih je v gradnji. Pričakujejo, da bodo do 1. septembra letos v celoti zgradili 46 planiranih objektov. Razveseljivo je, da je organizacija gradnje skoraj v celoti v rokah mladinskih organizacij in da v mnogih primerih pomagajo s prostovoljnimi delom šoloobvezni otroci in prebivalstvo.

Na kratko

V Novi Gorici je bilo v nedeljo tekmovalje parov za naslov republiškega prvaka v balinanju, ki se ga je udeležilo osem parov iz Ljubljane in Primorske. Prvo mesto je osvojil klub Zaba iz Ljubljane, drugi je bil Partizan iz Prvačine, tretji pa klub Skala iz Sežane.

V prejšnji številki smo poročali, da bi morala biti v nedeljo finalna tekma za naslov republiškega mladinskega nogometnega prvaka med Koprsko in trboveljskim Rudarjem. Na prošnjo Rudarja pa je Nogometna zveza Slovenije to tekmo preložila na 28. avgust v Kopru, ker so mladinci Rudarja odšli na predvojaško taborjenje.

V pripravah za srečanje z Rudarjem so se koprski mladinci pomerili v nedeljo z ekipo koprškega garnizona in zmagali s 5:3. Pojutrišnjem pa se bodo pomerili na svojem igrišču z Izolo.

BORCI GREGORČIČEVE IN GRADNIKOVE BRIGADE V NEDELJO ZBOR V TOLMINU!

Borci Gregorčičeve in Gradnikove brigade, ki so se udeležili spomladi 1943. leta borb v Slovenski Benečiji, bodo v nedeljo 12. avgusta obiskali takratno bojišče na Kolovratu. Zbirališče je v Tolminu ob 6. uri zjutraj v hotelu Krn. Vabljeni vsi bivši borci in njihovi svojci.

Tedenska prometna kronika

V TOVORNJAK JE TRČIL

V soboto popoldne, ko je sredi Postojne zaustavil Roman Filgerli tovorni avtomobil, se je za njim vozil Mirko Bizjak iz Zaloga pri Postojni z motorjem zaletel v zadnji del tovornjaka in se ob trčenju poškodoval na roki. Škoda na motorju znaša okrog 25.000 dinarjev. Preiskovalna komisija je ugotovila, da tovorni avtomobil ni imel zavorne luči in motorist, ki je vozil le nekaj metrov za njim, ni slutil, da se bo vozilo ustavilo.

KOLESARJA STA KRIVA

Kolesar Karel Andrijašič je na križišču pri Rižani zaradi nepravilne vožnje trčil z motoristom Galianom Brevilierjem iz Trsta. Pri tem je dobil Brevilieri lažje poškodbe, njegov sopotnik in kolesar pa sta ostala neškodovana. Škoda na motorju so ocenili na 25.000 dinarjev. Vzrok nesreče je bilo kolesarjevo neupoštevanje cestno-prometnih predpisov pri vožnji na križišču, ki ima varnostni otok.

V nedeljo zjutraj pa je 14 letni Sulijo Nežić samovoljno vzel na mostu v Sečovljah kolo in z njim izvajal na glavni cesti kolesarske akrobacije. V tem trenutku je pripeljal iz Kopra motorist Ivan Milo iz Trsta. Ko je opazil pred seboj nepredvidnega kolesarja je dal zvočni znak. Sulijo se motoristu ni izognil, s kolesom mu je celo zaprl pot, in prišlo je do trčenja. Z vozil sta sicer padla oba, vendar pa nista bila poškodovana. Popravilo obeh vozil bo stalo okrog 10.000 dinarjev.

LAHKO BI SE KONČALO S SMRTJO

V torek popoldne se je elektrotehnik podjetja »Elektro Koper« Erih Simonšek zaradi nepredvidnosti z Mopedom zaletel pri Luciji pri Portorožu v osebni avtomobil tržačana Alojza Salvadorja. Ko je vozil s stranske ceste na glavno, namenjen da prečka križišče, je opazil prihajajoči avto-

Radio KOPER

NEDELJA, 12. avgusta 1956: 9.00 Kmetijska ura; 14.15 Glasba po željah; 15.15 Poročila; 15.20 Glasba po željah (II. del); 15.45 Poje zbor prosvetnega društva Lonjer-Katinara p. v. Justa Lavrenčiča; 16.10 Promenadni koncert; 19.00 Primorski dnevnik; 19.10 Lahka glasba.

PONEDELJEK, 13. avgusta 1956: 5.45 Vesti; 13.30 Vesti; 13.40 Od melodije do melodije; 14.00 Pesmi in plesi iz naših republik; 14.15 Zabavna glasba in objave; 19.00 Primorski dnevnik; 19.15 Melodije iz revij Jerome Kerna in Ivor Novella.

TOREK, 14. avgusta 1956: 5.45 Vesti; 13.30 Vesti; 13.40 Štirideset minut traja naš operni sestanek. Arlje in dueti iz Puceljjeve opere »Madame Butterfly«. Pojeta sopranistka Danica Hlil in tenorist Ratko Delorco. Avstrijski simfonični orkester in zbor dirigira Wilhelm Loibner; 14.20 Zabavna glasba in objave; 19.00 Primorski dnevnik; 19.15 Popularne melodije.

SREDA, 15. avgusta 1956: 5.45 Vesti; 13.30 Vesti; 13.40 Od melodije do melodije; 14.00 Nastop dekljskega zbora zavoda za glasbeno vzgojo v Ljubljani, dirigent prof. Janez Bole; 14.20 Zabavna glasba in objave; 19.00 Primorski dnevnik; 19.15 Narodne pesmi v priredbah izvajajo »Stirje fantje«.

ČETRTEK, 16. avgusta 1956: 5.45 Vesti; 13.30 Vesti; 13.40 Zabavna glasba in objave; 14.00 Glasba po željah; 19.00 Primorski dnevnik; 19.15 Sovjetski plesi in zabavni motivi.

PETEK, 17. avgusta 1956: 5.45 Vesti; 13.30 Vesti; 13.40 Ugani z nami, kaj je to?; 14.20 Zabavna glasba in objave; 19.00 Primorski dnevnik; 19.15 Kontrasti v ritmu.

SOBOTA, 18. avgusta 1956: 5.45 Vesti; 13.30 Vesti; 13.40 Zda pa enkrat v ritmu (pisan spored lahke in zabavne glasbe); 14.20 Zabavna glasba in objave; 19.00 Primorski dnevnik; 19.15 Francoske popevke poje Lady Patachov, orkester dirigira Leo Clarens.

OBVESTILO

RAVNATELJSTVO NIŽJE GIMNAZIJE V IZOLI SPOROČA VSEM DIJAKOM, KI SO V JUNJSKEM ROKU PADLI PRI POPRAVNIH IZPITIH IN TISTIM, KI IZ KATEREGA KOLI VZROKA NISO V JUNJSKEM ROKU OPRAVLJALI POPRAVNE IZPITE, DA IMAJO PONOVO MOŽNOST POLAGATI IZPITE. IZPITI BODO DNE 28. IN 29. AVGUSTA 1956 V BESENGIJEVI ULICI OB 8. URI ZJUTRAJ.

PROŠNJE ZA PONOVI POPRAVNI IZPIT JE TREBA VLOŽITI OD 16. DO 22. AVGUSTA 1956 V PISARNO RAVNATELJSTVA GIMNAZIJE.

mobil in na sredi ceste ustavil svoje vozilo. Alojz Salvador je sicer zavril avtomobil z željo, da bi preprečil nesrečo, vendar pa se mu to ni posrečilo. Trčil je v zadnje kolo Mopeda, nato pa se zaletel v drevo ob cesti. Simonšek in Salvador sta ostala neškodovana, lažje poškodbe na obrazu in rokah je utrpel le potnik v avtomobilu. Materialna škoda znaša 200.000 dinarjev.

Kino

KOPER: 10., 11. in 12. avgusta italijanski film BURJA, 13. in 14. avgusta jugoslovanski film SOLAJA, 15. in 16. avgusta nemški film LETECI RAZRED.

IZOLA: 10. in 15. avgusta jugoslovanski film SOLAJA, 11. in 12. avgusta nemški film LETECI RAZRED, 13. in 14. avgusta ameriški barvni film CIMARRONSKA ROZA, 15. in 17. avgusta italijanski film OPROSTI MI!

PORTOROŽ: 10. avgusta jugoslovanski film KRVAVA POT, 12. avgusta bolgarski film POD IGOM, 13. avgusta francoski film KAZIMIR, 15. avgusta italijanski film BURJA.

PIRAN: 10. in 15. avgusta francoski film KAZIMIR, 11. in 12. avgusta ameriški barvni film CIMARRONSKA ROZA, 13. in 14. avgusta nemški film LETECI RAZRED, 16. in 17. avgusta jugoslovanski film SOLAJA.

SMARJE: 11. avgusta jugoslovanski film KAZIMIR, 15. avgusta ameriški barvni film CIMARRONSKA ROZA.

SKOFIJE: 11. avgusta francoski film KAZIMIR, 12. avgusta jugoslovanski film SOLAJA, 15. avgusta ameriški film STRAH.

SEČOVLJE: 11. avgusta ameriški film NI MALIH GREHOV, 12. avgusta jugoslovanski film KRVAVA POT, 16. avgusta italijanski film BURJA.

DEKANI: 11. avgusta angleški film CLOWN, 12. avgusta ameriški film NI MALIH GREHOV.

POSTOJNA: 10., 11. in 12. avgusta ameriški barvni film KRALJICA KRISTINA, 14. in 15. avgusta italijanski film NEAPELSKI MILIJONARJI.

MALI OGLASI

Zamenjam komfortno dvosobno stanovanje s kopalnico, plin, in vsemi pripadajočimi pritliklinami v centru Maribora, za primerno dvo ali trosobno v Kopru. Ponudbe poslati pod »nujno« na upravo lista.

VELEBLAGOVNICA »FELICE«, Ulica Carducci 41, Trst, Velika izbira delovnih oblek, srajc, pletenih suknjičev — hlač. Prvovrstno blago po najnižjih cenah v Trstu!

DVOKOLESA od 7.000 lir naprej in **MOTORNIA VOZILA** od 45.000 lir naprej dobite pri tvrdki MARCON, Trst, ulica Pietà št. 3. — Oglejte si naše zaloge!

ZAMENJAM dvosobno stanovanje z vsemi pritliklinami na Reki, za dvo ali trosobno stanovanje v Izoli ali Kopru (Semedela). Buršič Željko, Reka, Ivana Milutinovića 19/II.

ŠTEDILNIK, malo rabljen, ugodno prodam. Naslov v upravi lista.

PRODAM popolnoma novo kuhinjo, štedilnik, otroško posteljico, otroški voziček in košaro za otroka. Morgan Tončka, Velika vrata 7/II Koper.

KOZMETICARKA iz Zagreba, Maja Veltri vrši brezplačne preglede in daje strokovne nasvete v frizerskem salonu Novi blok (po leg hotela Triglav) v Kopru dne 10. 8. 1956.

ZTMENJAM drisobno stanovanje kompletno, v enodružinski hiši z vrtom v Izoli, za enako v Ljubljani. Naslov v upravi Slovenskega Jadrana.

Časopisno založniško podjetje

»SLOVENSKI JADRAN«

KOPER

razpisuje mesto

SKLADIŠČNIKA

ZA TISKARNO

Plača po tarifnem pravilniku — Ponudbe z navedbo dotedanjega službovanja poslati do 25. t. m. na direkcijsko podjetje.

Skrivnosti našega planeta

Na Zemlji je še mnogo pojavov, ki so manj raziskani kot pa marsikateri deli vse-mirja. Vzemimo na primer samo »mamutsko uganko«. V ledu na visokem severu so našli mamutovo truplo, ki je bilo staro najmanj 25 tisoč let, vendar pa je bilo tako dobro ohranjeno, in še tako sveže, da so psi jedli njegovo meso. Znano je, da so živali mamuti v subtropskem podnebju, torej v tako toplem podnebju, kjer se začne trupla kmalu razkrajati. Vse kaže, da je nastopila katastrofa in v hipu vkovala savane v večni led.

KAJ JE V SRCU ZEMLJE?

Tega vprašanja nam vulkani ne morejo razjasniti, kajti njihova lava ne prihaja iz velike globine, saj njena temperatura ni nikdar višja kot 1300 stopinj. Skoraj vsi strokovnjaki so si edini v tem, da se sestoji notranjost Zemlje iz železa in iz niklja. Pri- tiski, ki vladajo v notranjosti našega planeta so takšni kakršnih ne bi mogli izzvati v nobenem laboratoriju. V globini 400 km vlada pritisk 100 tisoč atmosfer, medtem ko je pritisk v središču Zemlje na en kvadratni centimeter nič manjši kot 4 milijone kilogramov.

KONTINENTI — SPLAVI

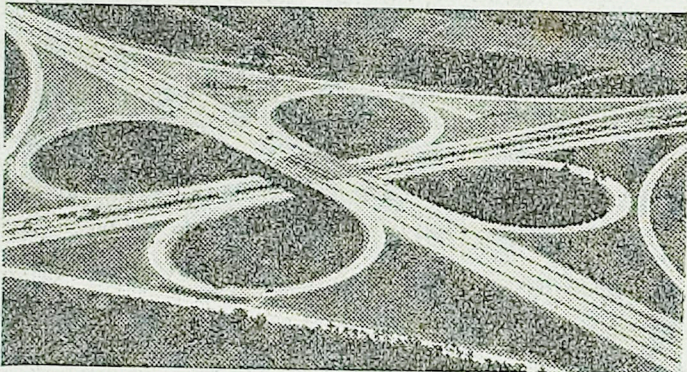
Ali so celine negibne? S tem vprašanjem so se tudi že precej ukvarjali. V razdobju od leta 1873—1907 so delali raziskovanja, ki so pokazala, da se Amerika za vsako leto oddalji od Evrope za en meter. In ne samo celine, tudi planet sam se obrača. Pred 30 tisoč leti je bil severni zemeljski pol na Havajih, kjer danes ne poznajo snega, je ležal nekdanji večni led. O tem zgovornem pričajo najnovejša geološka raziskavanja. Podoben preobrat se pripravlja tudi danes. Na Groenlandu se led hitro umika, zato se pa s prav takšno naglico kopiči na Antarktiki. Oglejmo si le ta primer: Od baze Mala Amerika, ki jo je leta 1950 postavil admiral Byrd, se vidijo danes le še

vrhovi anten. V šestih letih je prekril led površino nekaj sto kvadratnih kilometrov za več kot 20 metrov na debelo. Ti skladi ledu so dovolj težki, da bi mogli že v kratkem spremeniti položaj Zemlje za celih 90 stopinj. Nekateri se tudi boje, da zemeljska skorja ne bo mogla vzdržati te teže in da bo zato počila. Neki Američan je zato predlagal, naj bi začeli z atomskimi bombami taliti Antarktiko, da bi tako ohranili sedanje ravnovesje.

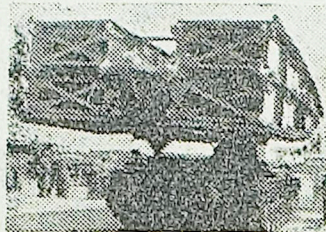
Vsa ta vprašanja postajajo aktualna posebno sedaj, ko se ves svet pripravlja na geofizično leto. V tem letu se bodo znanstveniki ukvarjali posebno z Antarktiko in še z drugimi nerazjasnjenimi vprašanji naše Zemlje.

ATOMSKA OPEKA

Radioaktivni žarki so lahko prav tako nevarni kot pa koprstni, to ni danes že nikomur več španska vas. Zato se je neko podjetje gradbenega materiala v ZDA odločilo, da bo naredilo opeko, ki bi odbijala radioaktivne žarke. Navsezadnje se jim je po dol- gih poskusih le posrečilo narediti tisto, kar so nameravali. Opeka ni nič težja od navadne in bo najbolj primer- na za gradnjo atomskih to- varn in laboratorijev, v katerih se fiziki ukvarjajo z raziskovanjem jedrne energije.



Marsitje po svetu dela promet ljudem sive lase. Po vzgledu Amerike so ga začeli tudi na našem kontinentu temeljito zdraviti. Za sedaj prednjači v tem Nemčija. Na sliki vidite najbolj sodobno rešitev križišča z nadvozi in podvozi.



Nekam čudno prtljago ima ta tank, mar ne? To je zlo- ljivi vojaški most, ki je na- rejen iz aluminija. Njegova nosilnost je 60 ton in ga mo- rejo postaviti čez reko v do- brih desetih minutah.

NEMŠKI SATELIT

Monopol nad raketami in na daljavo upravljanimi izstrelki so imeli svoje čase Nemci. Po vojni so njihove načrte, pa- tente in strokovnjake razgra- bili Rusi in Američani. Vse pa kaže, da so se Nemci tudi na tem področju spet posta- vill na noge. Pred nedavnim je izjavil »vsemirski« strokov- njak Niebel, da delajo načrte za umetni satelit, ki naj bi po- sekal tistega, ki ga delajo Rusi in tistega »Made in USA«. »Naš satelit,« je izjavil, »bo desetkrat večji; tehtal bo pol tone!« Niebel je prepričan, da bo za njegov pogon zadosta- vala ena sama raketa, če se jim bo le posrečilo uporabiti hidrogensko energijo. Nare- dili so tudi proračun: izstrelit- ev satelita bo veljala nemške davkoplačevalce 20 milijonov mark. Zunanost satelita bo iz neke nove plastične mase, ki je prozorna in ki ima precej aluminiju podobnih lastnosti.

ANEKDOTA

PAGANINI

Ko je bil slavní violinist Ni- colo Paganini v Parizu, se je hotel nekega večera peljati v dvorano, kjer je imel kon- cert. Vprašal je izvoščka, ko- liko stane vožnja.

Kočijaš ga je spoznal in od- govoril:

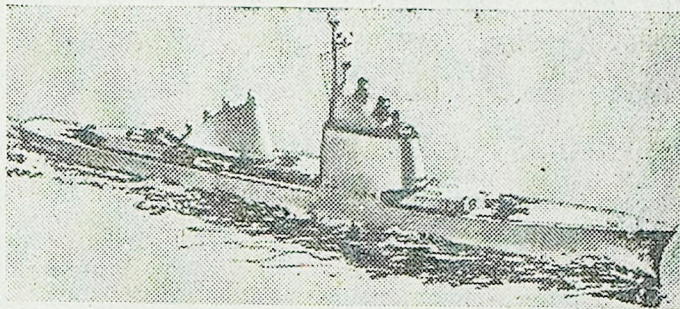
— 20 frankov.

— Zelo drago je, — je odgo- voril Paganini.

— Če zaslužite 4000 frankov samo za igranje na eni struni, potem lahko plačate izvoščku tudi 20 frankov.

Ko sta prišla, je dal Paga- nini izvoščku le dva franka, kolikor mu je pripadalo, in mu rekel:

— Kadar boš znal voziti sa- mo po enem kolesu, dobiš še 18 frankov.



Ena izmed neštevilnih sodobnih tehničnih revolucij je menda tudi križarka, ki jo vidite na naši sliki. Gradijo jo v Ameriki in je baje zadnja beseda njihove ladjedelniške industrije. Za svoj pogon bo potrebovala atomsko energijo in bo obo- rožena le z učinkovitimi raketami. Na žalost je večina dobrih iznajdb še zmerom namenjenih generalom.

Železniške blazine

V Veliki Britaniji so do- segli odlične rezultate z gu- mijaštimi blazinami, ki jih polože med tračnice in pra-

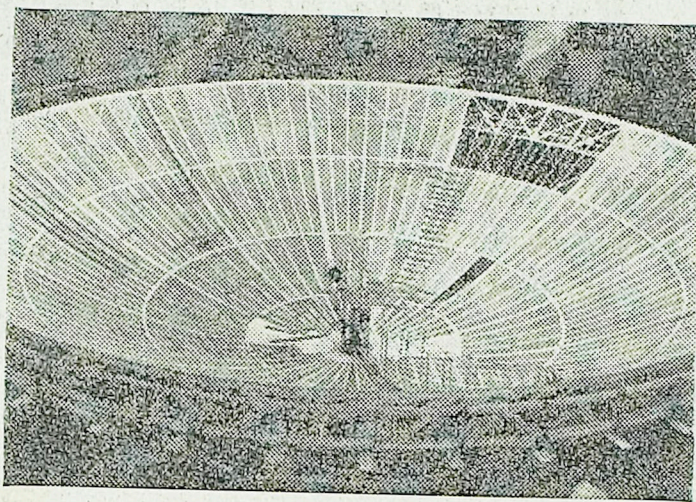
gove in tako zmanjšajo tre- senje, ki ga povzročajo vla- ki. Zdaj se ukvarjajo z na- črti, da bi uporabljali kav- čuk tudi pri drugih delih železniške opreme in pri gradnji mostov.

NATANČNA STOPARICA

V poskusnih laboratorijih tvrdke Westinghouse so na- redili »stoparico«, ki je naj- hitrejša na svetu. Trajanje a- tomskih pojavov more meriti z natančnostjo do dela ene milijarde sekunde. Ura se se- stoji iz elektronske cevi, ki ji pravijo »foto-multiplika- tor« in je tako urna, da nje- ne resnične brzine ne bodo mogli določiti vse dotlej, dok- ler ne bodo izdelali posebn- nih laboratorijskih instru- mentov za merjenje. Po pro- računih je zmogla zabeležiti menda celo desetkrat krajši čas kot je milijardinka se-kunde.

PERE BREZ VODE IN BREZ MILA

Neki češki tovarni pralnih strojev se je posrečilo izde- lati stroj, ki pere brez vode in brez mila. V slabi uri opere 15 kilogramov perila in ne potrebuje za to niti kapljice vode. Namesto tega uporabljajo trikloretilen, ki razkraja masti, olja, asfalt, smole in še drugačno uma- zaniho. Med pranjem se one- snaženi trikloretilen desti- lira v posodi za destilacijo, odkjer se rezerva čiste ke- mikaliije dopolnjuje avto- matično. Takšen aparat je velika pridobitev posebno za tiste kraje, kjer je voda vredna več kot zlato.



S temle bazenom nameravajo sprejemati iz vse-mirja radijske valove. Kakih 50 kilometrov od Bonna gradijo Nemci naj- bolj sodoben radioteleskop. Reflektor, ki ga vidite na naši sliki meri v premeru nič manj kot 25 metrov.

Dež po želji

Nič koliko so ljudje že pre- sanjari o tem, kako bi na- redili vreme po svoji volji. Najvidnejši strokovnjak na tem področju je danes fran- coski profesor Dessans. Doslej se je izkazal s poskusi za preprečevanje toče v južni Franciji. Zdaj dela nove po- skuse v Belgijskem Kongu, tokrat se ukvarja s tem, ka- ko bi mogel narediti umetne oblake in potem povzročiti tudi umetni dež. Na površi- ni 100 hektarjev je dal po- sekati in zažgati tropski gozd.

Vsa površina je bila prekri- ta z ogljem, ki je zmogel vpi- ti največ sončne toplote. S te površine se dviga razgreti zrak, ki potegne s seboj tudi vlažni zrak iz bližnjega goz- da. V višini 1500 metrov se vodni hlapi zgostijo in tako nastane oblak. Iz njega začne deževati, kakor hitro spustijo iz letala srebrov jodid. Ta poskus je zelo drag in za sedaj še nima nobene prak- tične vrednosti. Kam bi pri- šli, če bi zaradi petih kapelj dežja uničevali gozdove.

ERNEST HEMINGWAY:

Slovo od orožja

13

POSLOVENIL RADO BORDON

Bassi je rekel, da to ne bi bilo prav, kajti on je popil že dvakrat več kot jaz. Odvrnil sem, da je to gola laž, in najsi bo z Bakhom ali brez Bakha, Filippo Vincenza Bassi ali Bassi Vincenza Fillipo ni ves večer pokusil niti kapljice — toda kako mu je že pravzaprav ime? On je vprašal, ali mi je ime Federico Enrico ali Enrico Federico. Rekel sem, naj najboljši izmed nas zmaga, Bakha smo deli v stran in major je dal znamenje, naj začnemo z rdečim vinom iz bokalov.

Ko sem prišel do polovice, nisem hotel več. Spomnil sem se, kam moram iti.

»Bassi je zmagal,« sem rekel. »On je bolj močakar kot pa jaz. Moram iti.«

»Zares mora,« je rekel Rinaldi. »Zmenek ima. Vse mi je znano.«

»Moram iti.«

»Kak drug večer,« je rekel Bassi, »kak drug večer, ko se boš čutil močnejšega.« Krepko me je udaril po ramenu. Na mizi so stale prižgane sveče. Vsi oficirji so bili zelo dobre volje.

»Lahko noč, gospodje,« sem dejal.

Rinaldi je šel ven z mano. Ustavila sva se na stazi za- naj vrat in rekel mi je:

»Bolje bi bilo, da ne bi pijan šel tja.«

»Nisem pijan, Rinin. Prav zares ne.«

»Dobro bi bilo, da bi pozabal malo kave.«

»Neumnost.«

»Prinesem ti je malo, fantek. Medtem pa se nekoliko sprehoči.«

Vrnil se je s prgiščem žgane kave.

»Žveči tole, fantek, in bog naj bo s tabo.«

»Bakh,« sem rekel.

»Spremim te nekoliko.«

»Čisto dobro se počutim.«

Šla sva skupaj skozi mesto, jaz pa sem žvečil kavo. Pri vrtnih vratih, ki so peljala v britansko vilo, se je Rinaldi poslovil.

»Lahko noč,« sem rekel. »Zakaj ne stopiš noter?«

Zmajal je z glavo. »Ne,« je rekel. »Jaz imam rajši pre- prostejše zabave.«

»Hvala za kavina zrna.«

»Ni za kaj, fantek. Ni za kaj.«

Sel sem po poti. Obrisi cipres, ki so rasle ob poti, so bili ostri in jasni. Ozri sem se in sem videl Rinaldija, kako stoji in me opazuje, ter sem mu pomahal.

Sedel sem v sprejemnici vile in čakal, da pride Catherine Barkley dol. Nekdo je prihajal po hodniku. Vstal sem; toda ni bila Catherine. Bila je Miss Ferguson.

»Zdravo,« je rekla. »Catherine me je prosila, naj vam sporočim, da nocoj, žal, ne more priti.«

»Zelo mi je žal. Upam, da ni bolna.«

»Ne počuti se čisto dobro.«

»Ali ji boste povedali, kako mi je žal?«

»Da, povedala ji bom.«

»Menite, da bi bilo prav, če bi jo poskusil obiskati jutri?«

»Mislim, da bi bilo prav.«

»Prav lepa hvala,« sem rekel. »Lahko noč.«

Stopil sem skozi vrata in nenadoma sem se počutil sa- mega in zapuščenega. Svoj obisk Catherine sem bil vzel na lahko, bil sem se precej napil in sem bil skoraj pozabil iti; toda zdaj, ko je nisem mogel videti, sem se počutil samot- nega in zapuščenega.

VIII

Naslednji popoldan smo slišali, da se za to noč priprav- lja na neki napad in da moramo tja spraviti štiri avtomobile. Nihče ni ničesar vedel o tem, toda vsi so govorili z veliko trdnostjo in strateškim znanjem.

Peljal sem se v prvem avtomobilu in ko smo šli mimo vhoda v britansko bolnišnico, sem vzel šoferju, naj ustavi. Ostali avtomobili so se prav tako ustavili. Izstopil sem in rekel šoferju prvega avtomobila, naj pelje dalje, in če jih

ne dohitimo do križišča ceste, ki vodi v Krmin,* naj tam počakajo.

Pohitel sem po poti in v sprejemnici vprašal po Miss Barkley.

»V službi je.«

»Ali bi jo lahko videl vsaj za hip?«

Poslali so ponjo bolničarja in prišla je z njim.

»Ustavil sem se, da bi vprašal, ali se bolje počutite. Rekli so mi, da ste v službi, pa sem prosil, naj vas pokli- čejo.«

»Čisto dobro se počutim,« je rekla. »Mislim, da mi je včeraj škodila vročina.«

»Ti moram.«

»Spremila vas bom nekaj korakov do vrat.«

»In ti je res čisto dobro?« sem jo vprašal zunaj.

»Da, dragi. Boš nocoj prišel?«

»Ne. Pravkar odhajam na predstavo gori nad Plavami.«

»Na predstavo?«

»Mislim, da ni nič posebnega.«

»In se boš vrnil?«

»Jutri.«

»Snemala si je nekaj z vratu. Dala mi je tisto reč v roko.«

»To je sveti Anton,« je rekla. »In pridí jutri zvečer.«

»Ti nisi katoličanka, kajne?«

»Ne. Toda pravijo, da sveti Anton rad pomaga.«

»Pazil bom naj zaradi tebe. Zbogom.«

»Ne,« je rekla, »ne zbogom.«

»Prav.«

»Bodi dober fant in se pazi! Ne, tu me ne moreš polju- biti. Tu ne moreš.«

»Prav.«

Ozri sem se in videl, kako stoji na stopnicah. Pomahala mi je, jaz pa sem poljubil svojo dlan in jo iztegnil. Spet je pomahala, potem pa sem že zavil s poti.

Povzpel sem se spet na sedež ambulančnega avtomobila in odpeljal smo se. Sv. Anton je bil v svečli kovinski škati- lici. Odprl sem škaflico in ga stresel na dlan.

* Krmin, italijansko Cormons, mesteca zahodno od Gorice, v videmski pokrajini. Italijani so ga v prvi svetovni vojni za- sedli 27. maja 1915, Avstrijci pa so ga zavzeli 23. oktobra 1917. (Op. prev.).